Η Καθημερινή Ζωή στον Πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση 1940-1944

Ιωάννα Δεκατρή

ΟΙ «ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»
ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ WORKSHOP
Αθήνα, 2 Μαρτίου 2019

Οργάνωση Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Δημόσια Ιστορία του ΕΑΠ Χώρος διεξαγωγής Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, Σκουφά 45, Αθήνα

Αφορμή Δημιουργίας ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ-ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ-ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Εκπαιδευτικό Υλικό και Σεμινάρια σε Εκπαιδευτικούς Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Οκτώβρης 2015- 2017

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

- Πώς φτιάχνουμε ένα εκπαιδευτικό σενάριο (Νέο Υλικό) (pdf)
- Εκπαιδευτικό σενάριο – Φύλλα εργασίας (Νέο Υλικό) (pdf)

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

- Αντίσταση – Απελευθέρωση (pdf)
- Η Γυναίκα στην Κατοχή και την Αντίσταση (pdf) (ppt)
- Εκπαιδευτικό υλικό – Εσαγωγικά (pdf)
- Ιστορικό Εργαστήριο για Τάγματα Ασφαλείας (pdf)
- Η πείνα στην Κατοχή (pdf)
- Οι Έλληνες καλλιτέχνες στην Κατοχή και την Αντίσταση (Νέο Υλικό) (pdf)
- «Όσα ζήσαμε....»: Η Καθημερινή Ζωή στον Πόλεμο και στην Κατοχή 1940-1944 Σεμινάρια Εκπαιδευτικών (Νέο Υλικό) (pdf)
- Τα παιδιά στην Κατοχή και την Αντίσταση (pdf)
- Ολοκαύτωμα στην ελληνική λογοτεχνία (site)
- Πόλεμος – Κατοχή – Επιβίωση – Πολιτιστική Κληρονομιά (pdf)
- Τα Τάγματα Ασφαλείας (Νέο Υλικό) (pdf)

- Πρόταση εκπαιδευτικών επισκέψεων (pdf)
- «Πώς επισκέπτομαι μια Έκθεση για την Κατοχή και την Αντίσταση με την τάξη μου; Προτάσεις για μουσειοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις του φωτογραφικού και αρχειακού υλικού της Έκθεσης «Η Αθήνα Ελεύθερη: 12 Οκτωβρίου 1944» (Νέο Υλικό) (pdf)
- Οδηγός έκθεσης για εκπαιδευτικές επισκέψεις (pdf)
- Καθημερινή ζωή στην κατοχή (pptx)
- Χρονογραμμή (pdf)

Σχέδιο Βιωματικού Εργαστηρίου:
ΘΕΜΑ: «Η Καθημερινή Ζωή στον Πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση 1940-1944» Α. Παληκίδης- Ι. Δεκατρή
Ημερίδα: «Διδάσκοντας Ιστορία στον σύγχρονο κόσμο», Λευκωσία, 19 Ιανουαρίου 2018

- Το εργαστήριο βασίστηκε σε προηγούμενες εργασίες και επεξεργασίες του **υλικού** για τα σεμινάρια των εκπαιδευτικών όλης της Αττικής για Αθμια και Βθμια Εκπ/ση που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τον εορτασμό της Απελευθέρωσης της Αθήνας από τις ναζιστικές δυνάμεις Κατοχής **"Η Αθήνα Ελεύθερη: 12 Οκτωβρίου 1944"(2015, 2016 & 2017),**
- και στην **εμπειρία** που αποκτήθηκε από αυτά, αλλά επίσης σε αντίστοιχα βιωματικά εργαστήρια- σεμινάρια που έλαβαν χώρα στην Καλαμάτα και στο Βόλο.
- Σύμφωνα με τις **επιστημονικές και μεθοδολογικές επισημάνσεις και του Άγγελου Παληκίδη, αναδιαμορφώθηκε και το παρουσιάσαμε - εμψυχώσαμε διαφοροποιημένο** στη **Λευκωσία** σε σχετική Ημερίδα για τη Διδασκαλία της Ιστορίας μετά από πρόσκληση της Διεύθυνσης Δημοτικής Εκπαίδευσης (Ομάδα Αναλυτικών Προγραμμάτων Ιστορίας), σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, διοργανώνουν Ημερίδα με θέμα: «Διδάσκοντας Ιστορία στον σύγχρονο κόσμο», την Παρασκευή, 19 Ιανουαρίου 2018, στο Συνεδριακό Κέντρο «Φιλοξενία» στη Λευκωσία.

Προϋποθέσεις

- Προγενέστερη γνώση από Διδασκαλία Ιστορικής Περιόδου- Σχολικά Εγχειρίδια- Ένταξη σε Ευρύτερο Ιστορικό Πλαίσιο- Χρονογραμμή σε τρεις κύκλους: Παγκόσμιο/ Ευρωπαϊκό/ Ελλαδικό Επίπεδο (Βλ. https://www.timetoast.com/timelines/1109082)

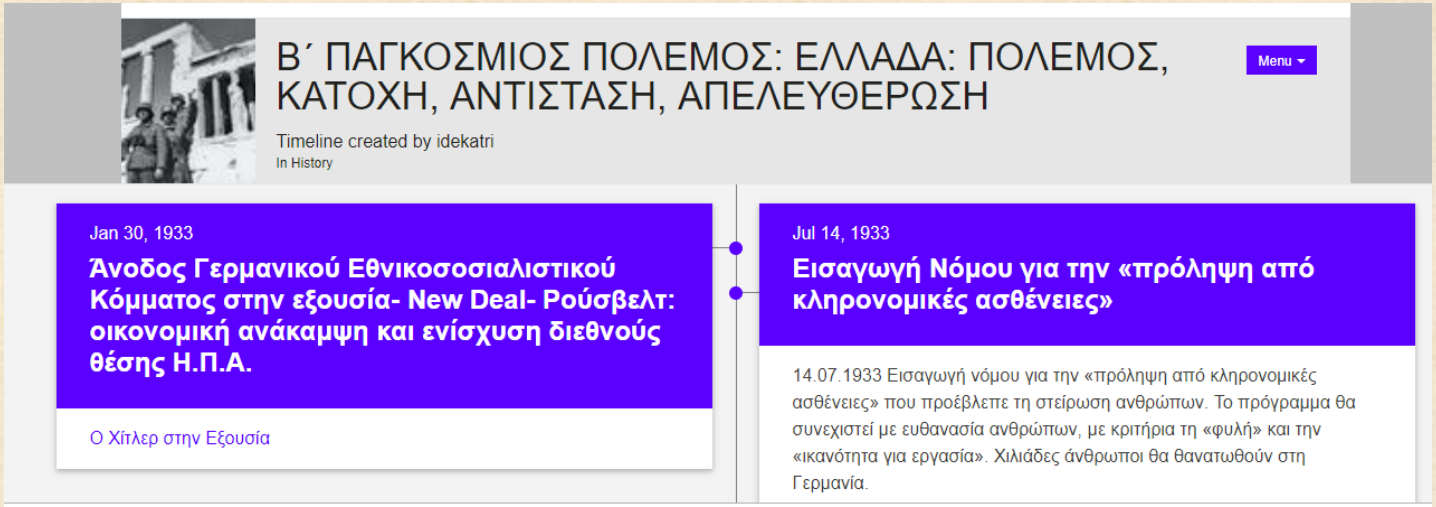

Oct 28, 1940, Ιταλική Επίθεση εναντίον της

Dec 18, 1940, Σχέδιο "Μπαρμπαρόσα"

Oct 31, 1940, Πρώτο ανοιχτό γράμμα του

Nov 10, 1940, Απόκρουση Ιταλικής

Jan 29, 1941, Θάνατος Ι. Μεταξά. Κυβέρνηση Αλ. Κορυζή

Apr 6, 1941, Γερμανική Επίθεση στην Ελλάδα από τα

Apr 9, 1941, Οι Γερμανοί μπαίνουν στην Αθήνα

Apr 23, 1941, Αναχώρηση Πρωθυπουργού Τσουδερού και

May 31, 1941, Οι Ναζί καταλαμβάνουν την

May 31, 1941, Υποστολή Ναζιστικής Σημαίας από

Jun 22, 1941, Γερμανική Επίθεση στη Σοβιετική

Jul 16, 1941, Ίδρυση Εργ Εθνικού Απελευθερωτικού

Aug Ατλα

Nov Dec 1941 Feb Mar Apr May Jun Jul Aug

Timeline List

Jul 22, 1940

Παράδοση της Γαλλίας

22.06.1940 Παράδοση της Γαλλίας μετά από αστραπιαία γερμανική

Aug 15, 1940

Τορπιλισμός από ιταλικό υποβρύχιο του ευδρόμου «Έλλη»

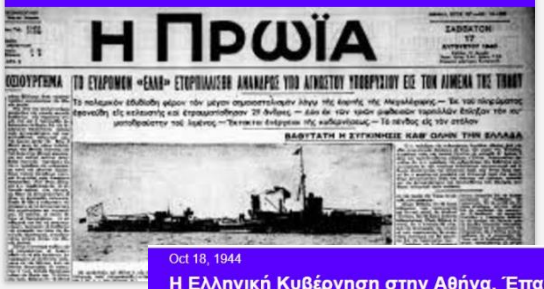

Η ΠΡΩΪΑ

ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΘΟΛΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ «ΕΛΛΗ» ΕΤΟΡΠΙΛΙΣΘΗ ΑΝΑΜΕΣΟΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

ΒΑΘΥΤΑΤΗ Η ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΣ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Oct 18, 1944

Η Ελληνική Κυβέρνηση στην Αθήνα. Έπαρση της Ελληνικής Σημαίας στην Ακρόπολη.

Nov 3, 1944

Οι τελευταίοι Γερμανοί εγκαταλείπουν την Ελλάδα.

. Εξαίρεση αποτελούν η Δυτική Κρήτη (μέρος του Νομού Χανίων) και η Μήλος. Οι γερμανοιταλική φρουρά της Κρήτης παραδόθηκε στους Βρετανούς στις 9 Μαΐου 1945, μία ημέρα ύστερα από τη συνθηκολόγηση

Θεωρίες Διδασκαλίας - Μάθησης

Συμπεριφοριστική, Ομαδοσυνεργατική, Εποικοδομητισμός, Κοινωνιογνωστική, «Νέα Μάθηση» & «πολύ- γραμματισμοί», Πολλαπλές Νοημοσύνες, κ.ά.

Βασικές Αρχές Διδακτικής

- Όλο- Μέρη- Όλο
- Από το εδώ και το σήμερα στο χτες
- Από το γνωστό στο άγνωστο
- Από το ενδιαφέρον για τον/ την μαθητή/τρια σε αυτό που μοιάζει αδιάφορο
- Από την παθητική μάθηση στο βίωμα, στην ανακάλυψη, στην πρωτοβουλία, στη δράση, στη συμμετοχή …

Βασικοί Σκοποί

- Σκοπός: Ιστορική Σκέψη και Συνείδηση => Δημοκρατικές αρχές και Αξίες- Ενεργοί Πολίτες
- Ιστορικός- Κριτικός Γραμματισμός
- Πολυπρισματικές πηγές- οπτικές
- «Αθέατες όψεις» της περιόδου ‘40-’44 στην Ελλάδα– κοινωνικές, πολιτισμικές, οικονομικές, κ.ά.
- Ένταξη στο ιστορικό συγκείμενο
- Ενσυναίσθηση- Ιστορικοποίηση
- Καλλιέργεια όλων των ειδών λόγου=> Διεκδίκηση με νόμιμα μέσα
- Συνειδητοποίηση αξιών ανθρωπισμού- Κοινωνικοποίηση- Πολιτειότητα- Ανάληψη πρωτοβουλιών σε σχολικό και τοπικό επίπεδο

Διδακτικοί Στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές να:

- Έρθουν σε επαφή και να εμβαθύνουν **σε θέματα καθημερινής ζωής** που αγγίζουν περισσότερο και τους ίδιους
- Προβληματιστούν για **άγνωστες / αθέατες πτυχές του/ ενός πολέμου στα μετόπισθεν, την επιβίωση, τις ασθενείς κοινωνικές ομάδες, την πολιτιστική κληρονομιά, τη θέση και το ρόλο των παιδιών σε αυτές τις συνθήκες**
- Εξοικειωθούν με αναζήτηση, **κριτική αξιοπιστίας πηγών**, μελέτη πολλαπλών/πολυμεσικών κειμένων
- **Αποδομήσουν πηγές** (γεγονότα, συναισθήματα, οπτικές, προσωπικές ερμηνείες-σκοπιμότητες) και να **ανασυνθέσουν προσωπικά ή συνεργατικά κείμενα**
- Καλλιεργήσουν δεξιότητες **διαλόγου** και **επιχειρηματολογίας** με βάση τις πηγές
- Αναπτύξουν **γλωσσικές δεξιότητες** για αποτελεσματική **επικοινωνία** και συνεργασία σε **διαφορετικά είδη λόγου**
- Καλλιεργήσουν δεξιότητες **ενσυναίσθησης**/ συναισθηματικής-κοινωνικής νοημοσύνης για την προσέγγιση της ιστορικής και ακολούθως της σύγχρονης πραγματικότητας (μέσω αξιοποίησης τεχνικών εκπαιδευτικού δράματος, δημιουργικής γραφής, καλλιτεχνικής έκφρασης, τεχνικών επιχειρηματολογίας- αντιλογίας, κ.ά.)
- Συνδεθούν και να αλληλεπιδράσουν **με άλλες ομάδες του κοινωνικού περιβάλλοντος (π.χ. ηλικιωμένους, πρόσφυγες, αδύναμες κοινωνικές ομάδες,**) κατά την ερευνητική διαδικασία
- **Ερευνήσουν σε φορείς πληροφόρησης** (αρχεία, βιβλιοθήκες, σχετικές κοινωνικές ομάδες σχετιζόμενες με θέμα τους)

Διδακτικοί Στόχοι

- Εξοικειωθούν με **αποκωδικοποίηση διαφορετικών πηγών και τεκμηρίων** (πρωτογενών, δευτερογενών, εικόνων, φωτογραφιών, ψηφιακών, κ.ά) και να αναπτύξουν κριτική σκέψη μέσα από την αξιολόγηση και δημιουργική αξιοποίησή τους
- Διαμορφώσουν **συνεργατικά πρωτότυπα πολυτροπικά «κείμενα»** μέσα από την ένταξη στο ιστορικό τους συγκείμενο – **ιστορικοποίηση**
- **Εκφραστούν με προφορικό και γραπτό λόγο** μέσα από διαδικασίες συγγραφής, δημιουργικής φαντασίας, δραματοποίησης, επιχειρηματολογίας, καλλιτεχνικής έκφρασης, ανάληψης δράσης- πραγματικής ή εικονικής
- **Αναγάγουν τις παραδειγματικές καταστάσεις/ δραστηριότητες σε ευρύτερες γνωστικές/ εννοιολογικές αναπαραστάσεις**, όπως «προπαγάνδα», «βιαιοποίηση», «πόλεμος», «κατοχή», «ολοκληρωτικό καθεστώς», «φασισμός», «ναζισμός», «αντίσταση», «αξίες», ανθρωπισμός», «δημοκρατία», κ.ά.
- Συγκρίνουν και να **αμφισβητήσουν** κριτικά μέσω των πηγών και του ιστορικού πλαισίου ό, τι παρουσιάζεται ως μοναδική αλήθεια
- Εξοικειωθούν με **διαθεματικές οπτικές έκφρασης** των προβληματισμών τους
- **Ανάληψη συμμετοχικής δράσης σε σχολικό- τοπικό επίπεδο** με βασικό σκοπό την προάσπιση των αξιών της Δημοκρατίας, του Ανθρωπισμού και την αναγνώριση των στοιχείων ακραίων νεοναζιστικών ιδεολογιών.

Σχέδιο Βιωματικού Εργαστηρίου:
«Η Καθημερινή Ζωή στον Πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση 1940-1944», Α. Παληκίδης- Ι. Δεκατρή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

- Το εργαστήριο εστιάζει στις «αθέατες» όψεις της Ιστορίας της περιόδου 1940-1944, όπως είναι
- η καθημερινή ζωή των οικογενειών στα μετόπισθεν,
- η συμμετοχή των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην Αντίσταση,
- η παρουσία των ανθρώπων του Πολιτισμού στην Κατοχή και
- οι τρόποι με τους οποίους επέλεξαν να αντιδράσουν,
- το δομημένο ανθρωπογενές περιβάλλον και οι χρήσεις του

Σχέδιο Βιωματικού Εργαστηρίου:
ΘΕΜΑ: «Η Καθημερινή Ζωή στον Πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση 1940-1944»
Α. Παληκίδης- Ι. Δεκατρή

- Το εργαστήριο αναπτύσσεται με τη λογική μιας **κινηματογραφικής ταινίας ή μιας τηλεοπτικής σειράς σε τρία «επεισόδια»**, τα οποία απαρτίζονται από δύο ή τρεις επιμέρους θεματικές ενότητες το καθένα, που αντιστοιχούν σε φύλλα δραστηριοτήτων των ομάδων εργασίας.
- **Πιο συγκεκριμένα**: Αρχίζει με την έναρξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου (Αφόρμηση και 1ο Επεισόδιο), συνεχίζεται με την περίοδο της Κατοχής (2ο Επεισόδιο) και κλείνει με την Αντίσταση των Παιδιών (3ο Επεισόδιο), ενώ ο Επίλογος- Κοινό Φύλλο Εργασίας με Δραστηριότητες που αφορούν στην Απελευθέρωση της Αθήνας από τις δυνάμεις Κατοχής

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ – ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ
ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- **ΑΦΟΡΜΗΣΗ ΚΟΙΝΗ**
- **ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 1ο :ΜΕΡΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ…**

ΟΜΑΔΑ Α:

Πολεμική Προετοιμασία στα μετόπισθεν

(Πολιτική Προστασία, Αεράμυνα, Ορύγματα, Καταφύγια, Αγροτική Επιστράτευση, Προπαγάνδα)

ΟΜΑΔΑ Β:

Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς

- **ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 2ο : ΜΕΡΕΣ ΚΑΤΟΧΗΣ…**

ΟΜΑΔΑ Α: Μετακινήσεις-Μέσα Μεταφοράς

ΟΜΑΔΑ Β: Διασκέδαση/Μαύρη Αγορά - Ψυχαγωγία

- **ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 3ο : ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ….**

ΟΜΑΔΑ Α:Τα Παιδιά Αντιστέκονται στις Πόλεις

ΟΜΑΔΑ Β: Τα Παιδιά Αντιστέκονται στα Βουνά

- **ΕΠΙΛΟΓΟΣ -ΚΟΙΝΟ Φύλλο Δραστηριοτήτων**

Υλικά – Μέσα

Αξιοποιούνται

- υλικό πρωτογενές και δευτερογενές,
- ψηφιοποιημένες συλλογές με ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Χαρτόνια κανσόν/ χαρτί του μέτρου, ψαλίδια, κόλλες, μπλου τακ, χαρτοταινία, μαρκαδόρους, χαρτί Α3/Α4, ΗΥ/ Διαδίκτυο (όχι απαραίτητα) **ευέλικτο εργαστήριο για συμβατική ή εξοπλισμένη ψηφιακά εργαλεία τάξη**…

Προτείνονται

- δραστηριότητες με στόχους ιστορικού, πολιτισμικού, οπτικού και ψηφιακού γραμματισμού, σύμφωνα με τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης…

Αφόρμηση

Πηγή 1: Η Καθημερινή Ζωή αλλάζει με την Έναρξη του Πολέμου
28η Οκτωβρίου 1940

Με ποιους τρόπους; ----------

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 1ο: ΜΕΡΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ Α

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΑ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ

ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ!!!

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΠΗΓΕΣ

Π.1[1]

Αθήνα. Δασκάλες εκπαιδεύονται στη χρήση αντιασφυξιογόνων μασκών (1940)

[1] Όπου Π.1, Π.2… εννοείται Πηγή 1, Πηγή 2, κ.τ.λ.

Π.2

Αντιαεροπορικό όρυγμα. Αθήνα, 1940, Βούλα Θεοχάρη- Παπαϊωάννου

Π.3 Βομβαρδισμοί και καταφύγια

«Όταν σήμαινε συναγερμός, χαιρόμασταν! Στη δικιά μας πολυκατοικία δεν είχε χώρο για καταφύγιο. Στην απέναντι όμως που έμεναν τα ξαδέλφια μας είχαν μετατρέψει μια μεγάλη αποθήκη στο υπόγειο σε καταφύγιο. Δηλαδή είχαν βάλει σακιά με άμμο γύρω γύρω κι αυτό ήτανε. Η μαμά κι ο μπαμπάς δεν το κουνούσαν από το κρεβάτι τους, υποχρέωναν όμως εμάς να πάμε. Τρέχαμε με πολλή χαρά! Φορούσαμε πάνω από τις πιτζάμες κάτι κόκκινες ρόμπες από μαλακιά ζεστή φανέλα που μας είχαν ράψει λίγο πριν κηρυχτεί ο πόλεμος. Εκτός από τα ξαδέλφια μας, το καταφύγιο γέμιζε παιδιά. Σχεδόν κανένας μεγάλος δεν ερχότανε, μόνο δυο γιαγιάδες τυλιγμένες σε κουβέρτες που σχεδόν μισοκοιμόντανε. Κάποιος μπαμπάς είχε κρεμάσει ψηλά δυο λάμπες πετρελαίου […]Ήτανε μισοσκότεινα, μα τι μας ένοιαζε; Παίζαμε ένα σωρό παιχνίδια. […]Που αλλού να συναντήσει η Λενούλα τον Ιωακείμ, […]Και τώρα μπορούσαν να κάθονται δίπλα δίπλα, να κρατιούνται από το χέρι και να του λέει ποιήματα. […]Μα να που εκείνο το βράδυ ακούσαμε βόμβες να πέφτουν κάπου μακριά. […]Βομβάρδισαν τον Πειραιά. Φαίνεται έχει και θύματα. Μας κόπηκε το κέφι για το καταφύγιο. Δεν είχε γούστο πια αφού αλλού σκοτώνονταν». *[Άλκη Ζέη, Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 2013, σ. 179-180.]*

Π.4

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΑΕΡΑΜΥΝΑ

ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΚΑΛΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1940

Φυλλάδιο με οδηγίες για την προστασία
από αεροπορικές επιδρομές.
Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας

Π.5

Πόλεμος 1940: Αφίσα – Προπαγάνδα ΕΟΝ κατά της κατασκοπίας

Λίγα λόγια για την ΕΟΝ

Η ***Εθνική Οργάνωσις Νεολαίας*** (ΕΟΝ ή Ε.Ο.Ν.) ήταν κυβερνητική οργάνωση νέων που ιδρύθηκε από το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά το 1936 και διαλύθηκε τον Απρίλιο του 1941, τρεις μήνες μετά το θάνατό του, με την κατάρρευση του μετώπου από τη Γερμανική εισβολή.

Σκοπός της οργάνωσης αναφέρεται: για την «επωφελή διάθεσιν του ελευθέρου από της εργασίας χρόνου των νέων, προς προαγωγήν της σωματικής και ψυχικής καταστάσεως αυτών, ανάπτυξιν του εθνικού φρονήματος και της πίστεως προς την θρησκείαν, δημιουργίαν πνεύματος συνεργασίας και κοινωνικής αλληλεγγύης...».

Ο Ιωάννης Μεταξάς είχε ως σκοπό του μέσα από την οργάνωση αυτή να διαμορφώσει τους νέους σε «πατρώπτες», δηλαδή κυρίως υποστηρικτές του καθεστώτος.

Πηγή: https://el.wikipedia.org

Π.6

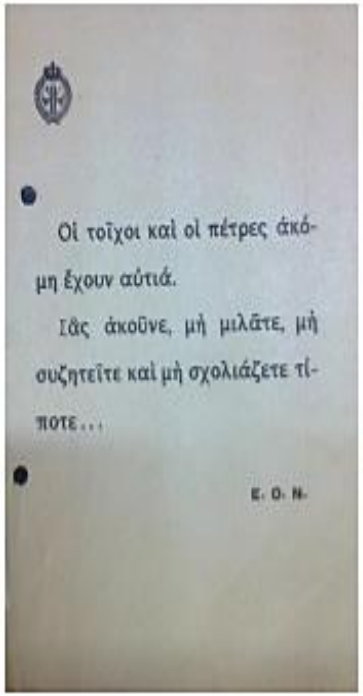

Οἱ τοῖχοι καὶ οἱ πέτρες ἀκόμη ἔχουν αὐτιά.

Ἰᾶς ἀκοῦνε, μὴ μιλᾶτε, μὴ συζητεῖτε καὶ μὴ σχολιάζετε τίποτε...

Ε. Ο. Ν.

Π.7

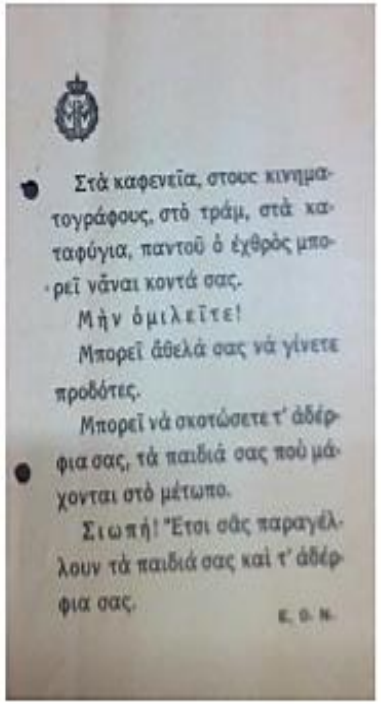

Στὰ καφενεῖα, στοὺς κινηματογράφους, στὸ τράμ, στὰ καταφύγια, παντοῦ ὁ ἐχθρὸς μπορεῖ νἆναι κοντά σας.

Μὴν ὁμιλεῖτε!

Μπορεῖ ἀθελά σας νὰ γίνετε προδότες.

Μπορεῖ νὰ σκοτώσετε τ' ἀδέρφια σας, τὰ παιδιά σας ποὺ μάχονται στὸ μέτωπο.

Σιωπή! Ἔτσι σᾶς παραγέλλουν τὰ παιδιά σας καὶ τ' ἀδέρφια σας.

Ε. Ο. Ν.

Πόλεμος 1940: Προπαγανδιστικό υλικό της ΕΟΝ κατά της κατασκοπίας

Π.8 Γεωργική Επιστράτευση

α. «Εφιστώμεν την ιδιαιτέραν υμών προσοχήν εις το σάλπισμα της Γεωργικής Επιστρατεύσεως, το οποίον ο Αρχηγός της Κυβερνήσεως κ. Ι. Μεταξάς απηύθυνε προς τους Έλληνας άπαντας, καλών αυτούς να καλλιεργήσουν πάντα πόδα διαθεσίμου εδάφους. Υφ' ας δεινάς περιστάσεις ευρίσκεται σήμερον ο πολιτισμένος κόσμος, θα ήτο εγκληματική η εις το σημείον τούτο και ελαχίστη έστω αδιαφορία, διότι θα υστέρει την πατρίδα των μέσων να διέλθη αλώβητος από κινδύνους τους οποίους συνεπάγεται η εμπόλεμος κατάστασις εις το ζήτημα της διατροφής του πληθυσμού εξηρτημένης από το εισαγωγικόν εμπόριον και θα εδημιούργει συνεπείας εχούσας απήχησιν εξ υποσιτισμού εις σειράν μελλοντικών γενεών, ως τούτο παρετηρήθη κατά τον μέγαν πόλεμον 1914-1918. Όθεν, παρακαλούμεν υμάς όπως μεριμνήσετε ανυπερθέτως και καλλιεργηθεί γεωργικώς πας χώρος ον διαθέτετε, αναφέρατε δε εις ημάς εν καιρώ την εκτέλεσιν της παρούσης, ην και προσωπικώς θέλομεν παρακολουθήσει».

β. «Η κάθε σπιθαμή ελληνικής γης πρέπει να δώσει γρήγορα κάτι. Μια πατάτα έστω, μια οκά δημητριακών καρπών, ένα κιλό σταριού»

[Αποσπάσματα **α.** από «Επιστολή του γραφείου Υπουργού προς το Λύκειο Ελληνίδων», 13/9/1939, αρχείο 383, αρ. 384, **β.** από «Εγκύκλιο προς άπαντα τα μέλη της ΕΟΝ» 13/11/1939, από το βιβλίο της Μ. Πετράκη, 1940-*Ο άγνωστος πόλεμος. Η ελληνική προετοιμασία στα μετάπισθεν.* Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2014, σ.75-76]

*(**Σημείωση**: Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί την αξιοποίηση της πηγής Π.8. α, β στην τάξη, συνιστάται η μεταγραφή της σε απλή νεοελληνική γλώσσα).*

Π.9 α

Π.9. β, γ

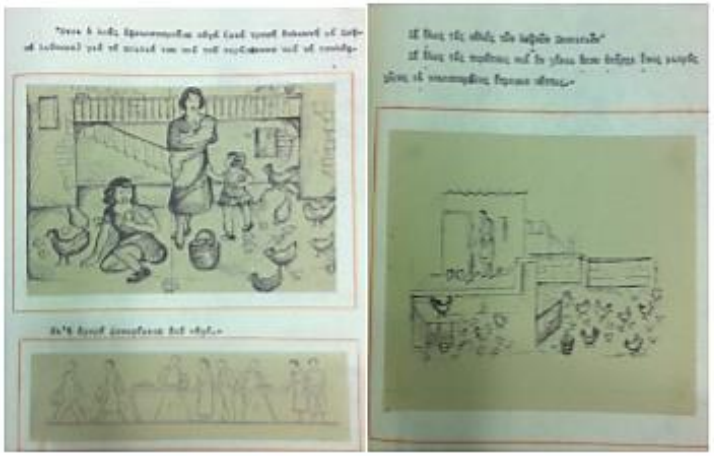

Από τον Απολογισμό του έργου της Υπηρεσίας ανταλλαγής πτηνοτροφών με αυγά (1942-1945)

[Σημείωση: Το αρχειακό υλικό που έχει αξιοποιηθεί από τα ΓΑΚ και το Μουσείο Μπενάκη στο παρόν Φύλλο Εργασίας. προέρχεται από την Έκθεση για την Απελευθέρωση της Αθήνας «Η Αθήνα Ελεύθερη-12 Οκτωβρίου 1944» 1-30/10/2015. Πηγή: http://freeathens44.org/].

ΟΜΑΔΑ Α : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές, μπορείτε να επεξεργαστείτε δύο (02) από τις παρακάτω δραστηριότητες:

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Είστε **δημοσιογράφοι** και πρέπει να μεταφέρετε το σφυγμό της Αθήνας στις παραμονές και με την έναρξη του Πολέμου. Κάνετε μια ραδιοφωνική ανταπόκριση στο ραδιόφωνο του BBC – Ελληνική Υπηρεσία. Η ανταπόκρισή σας να λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα ερωτήματα: Ποιες προετοιμασίες έκαναν στην Αθήνα πριν και κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου; Με ποιους τρόπους προσπαθούσαν να προστατευθούν οι άνθρωποι από τις πιθανές ή πραγματικές συνέπειες του;
2. Επιλέξτε ένα από τα πρόσωπα που εικονίζονται στις πηγές Π.1 & Π.2 και αφού μελετήσετε τη λογοτεχνική αφήγηση της Άλκης Ζέη, δραματοποιήστε το ρόλο σας.
3. Είστε μαθητές στην τάξη όπου δίνονται οδηγίες αεράμυνας και αποφυγής των δηλητηριωδών αερίων από τις δασκάλες. Γράψτε τις εντυπώσεις και τις σκέψεις σας στο **ημερολόγιό** σας (Π.1).
4. Γράψτε ένα **γράμμα** στο φίλο σας/στη φίλη σας, όπου του/της περιγράφετε με χιουμοριστικό τρόπο, την εγκατάσταση κοτετσιού στο σπίτι σας ή εναλλακτικά, δημιουργήστε μιαν **αφίσα** με την οποία θα προτρέπετε τον πληθυσμό να φυτέψει λαχανόκηπους και να εγκαταστήσει κότες στην αυλή του. (Π8, Π9 α, β, γ)
5. Γράψτε και δραματοποιείστε έναν δικό σας **διάλογο** με θέμα τις αναγκαίες **αλλαγές** στην **καθημερινή ζωή**, όπως τις επέβαλλε ο πόλεμος.

➢ Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

➢ Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΟΜΑΔΑ Β
Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΠΗΓΕΣ

Π.1. Η προστασία και φύλαξη των πολιτιστικών θησαυρών

«Στις 28 Οκτωβρίου ξεκίνησε από την Αρχαιολογική Υπηρεσία μια γιγαντιαία προσπάθεια φύλαξης των ελληνικών θησαυρών. Με προφορική εντολή άρχισε αμέσως η διαδικασία συσκευασίας και φύλαξης των νομισμάτων του Νομισματικού Μουσείου. [...] Μέχρι τις 10 Νοεμβρίου ολοκληρώθηκε ο εγκιβωτισμός των εκθεμάτων σε 60 κιβώτια που παραδόθηκαν στο θησαυροφυλάκιο της Τραπέζης Ελλάδος.

Στις 28 Οκτωβρίου το Βυζαντινό Μουσείο, που είχε ήδη προετοιμαστεί για τη φύλαξη των πολυτιμότερων αντικειμένων της συλλογής του συσκεύασε ένα μέρος τους σε πέντε κιβώτια και τα μετέφερε στο θησαυροφυλάκιο της Τ. της Ε., ενώ τα λοιπά αντικείμενα φυλάχθηκαν σε ορύγματα στην αυλή του μουσείου. [...] Στις 11 Νοεμβρίου δίνονται από τη Διεύθυνση Αρχαιολογίας του Υπουργείου Παιδείας λεπτομερείς οδηγίες για την προστασία των διαφόρων μουσείων από τους εναέριους κινδύνους και σχηματίζονται επιτροπές απόκρυψης και ασφάλισης των εκθεμάτων με συντονιστή τον καθηγητή αρχαιολογίας Γεώργιο Ουκονόμου. Τα μεγάλα χάλκινα αγάλματα του Αρχαιολογικού Μουσείου καθώς και άλλα μικρότερα συσκευάσθηκαν το καθένα με ειδικά περιτυλίγματα και πισσόχαρτα, τοποθετήθηκαν σε μεγάλα, καταλλήλως επενδυμένα κιβώτια και φυλάχτηκαν τα περισσότερα στα υπόγεια της νέας πτέρυγας του μουσείου, όπου σκεπάστηκαν με άμμο. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο απόκρυψης, «τριανταπέντε κιβώτια φυλάχτηκαν στο σπήλαιο της Εννεάκρουνου και άλλα είκοσι δύο στις φυλακές του Σωκράτη». Τα πολύ μεγάλα αγάλματα και ανάγλυφα τάφηκαν σε τάφρους που ανοίχθηκαν στις ίδιες τους τις αίθουσες. Όσα κρίθηκε ότι δεν ήταν σημαντικά και δεν κινδύνευαν παρέμειναν στις άδειες, ερημωμένες αίθουσες του μουσείου.

Τα γλυπτά του Μουσείου της Ακρόπολης φυλάχτηκαν σε διάφορες κρύπτες, ενώ ανοίχτηκε «μέγας λάκκος εντός της αιθούσης του Παρθενώνος», ο οποίος χωρίστηκε σε τρία διαμερίσματα. Τα υπόλοιπα αρχαία, όσα δεν χώρεσαν στο λάκκο, φυλάχθηκαν στην κρύπτη του Εννεάκρουνου, στις φυλακές του Σωκράτη, στην κρύπτη της πύλης του μουσείου και στην αυλή. Άλλα τάφηκαν σε λαξευτά φρέατα επί του βράχου της Ακρόπολης, κατά μήκος της βόρειας πλευράς του Παρθενώνα. Τα γλυπτά του Μουσείου Δελφών και ο Ηνίοχος, ο οποίος είχε χωριστεί σε δυο μέρη, τοποθετήθηκαν σε κιβώτια με άχυρο και μπαμπάκι και φυλάχτηκαν στους δυο λαξευτούς τάφους στον κήπο του μουσείου. Τα σπουδαιότερα αρχαία του Μουσείου της Ολυμπίας, ο Ερμής, η Νίκη του Παιωνίου και τα αετώματα, χρειάστηκαν ιδιαίτερη φροντίδα φύλαξης σε ειδικά κατασκευασμένα κιβώτια και απόκρυψη σε τάφρους που καλύφθηκαν με μπετόν.

(Μ. Πετράκη, *Ο άγνωστος πόλεμος...*, ό.π., σσ 147-150- παραπέμπει στο Β. Χ. Πετράκο, *Τα αρχαία της Ελλάδος κατά τον πόλεμο 1940-44*, Αθήνα 1994 και στη Γ. Συκκά, «Όταν τα αρχαία πήγαν καταφύγιο» στην *Καθημερινή*, 26/10/2012)

Π.2

Από την προετοιμασία απόκρυψης των επιτύμβιων γλυπτών του Μουσείου(1940)

(Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου). Πηγή: www.lifo.gr

Π.3

Η απόκρυψη του Κούρου του Σουνίου ΕΑΜ 2720 στο όρυγμα που είχε διανοιχθεί μπροστά από το θάθρο του (1940)

Π.4

Ένα από τα ορύγματα για την εναπόθεση των αγαλμάτων (1940)

Π.5

Στιγμιότυπο από τον εγκιβωτισμό του αμφορέα Α 803 του Διπύλου (1940)

Π. 6

Ι. Μακρυγιάννης «Γι αυτά πολεμήσαμε».

«Είχα δυο αγάλματα» σημειώνει ακόμα «περίφημα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ατόφια - φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τά 'χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ Άργος θα τα πουλούσαν κάτι Ευρωπαίων- χίλια τάλαρα γύρευαν [...]. Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα:
Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι αυτά πολεμήσαμε»

(Στρατηγού Μακρυγιάννη, Απομνημονεύματα 1829-1850, Β΄ 303)

ΟΜΑΔΑ Β : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές , μπορείτε να επεξεργαστείτε δύο (02) από τις προτεινόμενες δραστηριότητες:
Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας, είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Συζητήστε για τους τρόπους με τους οποίους προσπάθησαν οι αρχαιολόγοι και όλοι οι εργαζόμενοι στην Αρχαιολογική Υπηρεσία να διασώσουν σημαντικά έργα του ελληνικού πολιτισμού μέσα στον πόλεμο (Π.1-Π.5)
2. «Θυμάμαι... ήμουν παιδί την εποχή του Πολέμου και κρυφά βοήθησα στη διαδικασία της απόκρυψης των αρχαιοτήτων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο». Υποθέστε ότι είστε στη θέση του συγγραφέα και έχετε βιώσει τα γεγονότα που περιγράφετε. Αφηγηθείτε τις αναμνήσεις σας στα εγγόνια σας.
3. Πολλά χρόνια πριν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης ο Ι. Μακρυγιάννης είχε αναφερθεί στη ανάγκη διάσωσης του ελληνικού πολιτισμού (Π.6). Συζητήστε στην τάξη για το κατά πόσο οι ιδέες του Μακρυγιάννη επιβίωσαν στην Ελλάδα της Κατοχής. Πώς συσχετίζεται, κατά τη γνώμη σας, η αναφορά από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη με την απόκρυψη των αρχαιοτήτων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο; (να λάβετε υπόψη ότι οι εργασίες αυτές γίνονταν από νύχτα σε νύχτα)
4. Ετοιμάστε ένα πρωτοσέλιδο εφημερίδας του 1945 για την έναρξη της επανατοποθέτησης των έργων τέχνης ιδιαίτερης πολιτισμικής αξίας μετά τη λήξη του Πολέμου.
5. Εσείς ποια έργα παλαιότερων εποχών του τόπου σας θα τοποθετούσατε σε ένα «κιβώτιο-κάψουλα του χρόνου» για να το βρουν οι επόμενες γενιές;

Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 2ο: Μέρες Κατοχής

ΜΕΡΕΣ ΚΑΤΟΧΗΣ: ΟΜΑΔΑ Α΄
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ. ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

ΠΗΓΕΣ

Π.1

Το τραμ - Παράσχος Κ., Η Κατοχή. Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944, Ερμής, Αθήνα 1979, σ. 106.
Πηγή: Ψηφίδες Κ.Ε.Γ. –Ιστορία και Λογοτεχνία Βλ. υπερσύνδεσμο: http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html?subpoint=41#prettyPhoto[image]/8/

Π.2

Αυτοκίνητα ἑτοιμα για υπεραστική συγκοινωνία. Παράσχος Κ., *Η Κατοχή. Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944*, Ερμής, Αθήνα 1979, σ.118.
Πηγή: Ψηφίδες Κ.Ε.Γ. –Ιστορία και Λογοτεχνία Βλ. υπερσύνδεσμο: http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html?subpoint=41#prettyPhoto[image]/14/

Π.3

Η έλλειψη καυσίμων και μεταφορικών μέσων ανάγκαζε τους Αθηναίους να μετακινούνται με κάθε διαθέσιμο τρόπο.
Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη – Δημήτριος Χαρισιάδης

Π.4

Πλατεία Ομονοίας. Τα καροτσάκια, τα μεταφορικά μέσα της κατοχής, περιμένουν πελατεία. Παράσχος Κ., Η Κατοχή. Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944, Ερμής, Αθήνα 1979, σ. 93.
Πηγή: Ψηφίδες Κ.Ε.Γ. –Ιστορία και Λογοτεχνία Βλ. υπερσύνδεσμο: http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html?subpoint=41#prettyPhoto[image]/13/

Π.5

Οι δημόσιες συγκοινωνίες στην περιοχή της πρωτεύουσας στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής

Των Γ. Νάθενα – Α. Κουρμπέλη

Μελέτη για Σελίδες «Νέων Σπουδών»

Η ΙΣΤΟΡΙΑ των Δημόσιων Συγκοινωνιών κατά τη διάρκεια του Πολέμου και της Κατοχής είναι αρκετά ενδιαφέρουσα και διαπλέκεται στενά, όπως είναι φυσικό, με τις περιπέτειες, τα προβλήματα και την καθημερινότητα του δεινά χτυπημένου λαού της Αθήνας και του Πειραιά. Όταν ξεκίνησε η σκλαβιά αυτή περίοδος (1940-1) δημόσια συγκοινωνία βασικά παρείχαν 3 συστήματα.

α) Η Ηλεκτρική Εταιρία Μεταφορών (ΗΕΜ). Θυγατρική εταιρεία του ελληνοανελικού ομίλου Πάλκερ, που εκμεταλλευόταν 17 δρομολογιακές γραμμές τραμ συνολικού μήκους 92,6 χλμ και 14 γραμμές λεωφορείων συνολικού μήκους 89,5 χλμ.

β) Οι Ελληνικοί Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι (ΕΗΣ), επίσης θυγατρική εταιρεία του ομίλου Πάλκερ, που ανεξαρτητοποιήθηκε και εκμεταλλευόταν τη γραμμή του αστικού ηλεκτρικού σιδηροδρόμου Αθηνών – Πειραιώς, μήκους 10 χλμ, και δύο τροχοδρομικές γραμμές στον Πειραιά (τραμ παραλίας και Περάματος), συνολ. μήκους 12 χλμ.

γ) Λεωφορειακές γραμμές που τις εκμεταλλεύονταν ιδιώτες λεωφορειούχοι οργανωμένοι σε 18 Κοινές Διευθύνσεις, των οποίων μία σπουδαιότητα είχε το Ταμείο Προνοίας Ιδιοκτητών Αυτοκινήτων Λεωφορείων (ΤΠΑΛ). Την ευρύτερη περιοχή Αθηνών εξυπηρετούσε τέλος και ο σιδηρόδρομος του Λαυρίου, που από το 1929 ανήκε πλέον στους Σιδηροδρόμους Πελοποννήσου (ΣΠΑΓ).

Τα τραμ της ΗΕΜ

Την 28η Οκτωβρίου 1940 τα τραμ, όπως είναι γνωστό και από τα κινηματογραφημένα επίκαιρα της εποχής, ευρίσκοντο τη δική τους εποχή. Είναι κλασικές πλέον οι εικόνες των υπερφορτωμένων τραμ με τους ενθουσιώδεις επιβάτες που σπεύδουν να καταστούν γιο να πάνε στο μέτωπο. Για ένα μικρό διάστημα οργάνωσε σταματούν κα λειτουργούν, αλλά από τις 30 Απριλίου 1941 ξαναλαμβάνουν στους δρόμους, για να εξυπηρετήσουν τους κατοίκους της πρωτεύουσας στα δύσκολα χρόνια της κατοχής. Την περίοδο αυτή και όπου δεν συνέβαινε κάποιο ατύχημα, η κυκλοφορία τους άρχιζε από τις 5.15 το πρωί και τελείωνε στις 10 το βράδυ. Σε γενικές γραμμές τα προάστια και τα κτίρια τραμ του σπόλου της ΗΕΜ εξυπηρέτησαν σημαντικά τις συγκοινωνίες της Αθήνας, τη δύσκολη αυτή περίοδο. Αν και αρκετά αρίμαστα, στις κανονικές κυρίως αρτηρίες, είχαν διατεθεί ανοικτόκαστικά και τον σπαρά Κατοχής, τα υπόλοιπα προάστεια της υπηρεσίας τους. Οι επιβάτες έμπαιναν ώς τα τέρματα και από και πεζοπορούσαν αρκετή ώρα νιο να πάνε στα σπίτια τους, λόγω ελλείψεις ζώων μέσων. Τα αρίμαστα μέσα ανοικτά. Δρ μονάδα μέσα αλλά και σπάζει. Πολλοί επιβάτες κρίμνιναν εξω από τις πόρτες και τα παράθυρα του τραμ σαν σταφύλια, κρεμασμένοι από οπουδήποτε στηρίγματα ή καβαλάντες πάνω στους προφυλακτήρες και τα σκαλάκια (του φανάρια αυτό σκαμπάστικα «σκαλιαστρίκι». Στις σφαίρισεις και τα πλαστά σκτιαστίζονται πυκνές και μακρυνές σειρές, γιατί τα δρομολόγια είχαν αρκετά νιο λίγους εξοικονόμηση ρεύματος. Ιδιαίτερα τα καλοκαίρια στην πλατεία Σεντάγματος, όταν πολύς κόσμος κατέβαινε τις Κυριακές νια μπάνιο στο Φάληρο και το Εξάρχ, η ουρά που σχηματιζόταν ήταν τεράστια. Αργά: από την οδό Φιλελλήνων, προχωρούσε σε ολόκληρο το μήκος της πλατείας, ανηφόριζε στην οδό Γεωργίου Α' και από εκεί συνεχιζόταν πρός τη λεωφόρο Αμαλίας, στο απέναντι παζιάρόμιο του «Αγνωστου Στρατιώτη».

Η συνεκτικοτικα με τα τραμ αρκετα σημαντικά από τον Αυγουστο του 1943, όταν η μεγάλη περιοχή που Εξάρχεια τότε στο ομαλοτόπιο της Κολωνάκας κατέστρεφε 80 αρίμματα. Φαίνεται ίως προήλθε ο τό βομβαρδισμός. Οι Γερμανοί δεν μπορούν σε σκρυστές και πυλλάβανε 50 αρίμματα, που νια αρκετό διάστημα ακολούθησαν κα τους εκτυλίσσεν. Μα την ευκαιρία θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ένα σημαντικό ποσοστό των τραμ-βρεμμένων σιωμάτων κινηνά στην Εθνική Αντίσταση 1941-1944.

Κάθε η Απελευθέρωση, αλλά τα βεστά της χάρισε και τον λαού σκυνιμπτικαν. Τα τραμ πότε λειτουργούσαν κα πότε δίκοπτιν την λειτουργία τους, ιδιαίτερα κατά την

Τρένα και τραμ των ΕΗΣ

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, η επιβατική κίνηση του «ηλεκτρικού» αυξήθηκε υπερβολικά λόγω μη ύπαρξης άλλου παράλληλου συγκοινωνιακού μέσου. Παρά τις κατά καιρούς επιτάξεις του από τις δυνάμεις Κατοχής, ο «ηλεκτρικός» απετέλεσε το βασικό συγκοινωνιακό μέσο για τη διακίνηση των κατοίκων της Αθήνας και του Πειραιά. Την εποχή αυτή ανεστάλησαν σε αρκετά δρομολόγια οι σταθμεύσεις στο Μοσχάτο, το θησείο και το Μοναστηράκι, για οικονομία στην κατανάλωση του ρεύματος. Θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι η σήραγγα του «ηλεκτρικού» στην Αθήνα, χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένα σαν καταφύγιο στη διάρκεια των βομβαρδισμών.

Εκτός από τον «ηλεκτρικό», πολύτιμες υπηρεσίες προσέφερε και το τραμ του Περάματος που αποτελούσε το μοναδικό μέσο μεταφοράς προς τα εργατικά προάστια του Δυτικού Πειραιά και για το λόγο αυτό κυκλοφορούσε πάντα γεμάτο με κόσμο, που ήταν σκαρφαλωμένος ακόμα και στην σκεπή των βαγονιών. Σε ολόκληρη τη διάρκεια της Κατοχής το τραμ αυτό κυκλοφορούσε καμουφλαρισμένο σε χρώματα παραλλαγής. Οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν τη γραμμή του συνδέοντάς την με το δίκτυο των ΣΕΚ (Σιδηροδρόμων Ελλ. Κράτους) και το λιμάνι του Κερατσινίου, για στρατωτικές εμπορευματικές μεταφορές. Ορισμένες εκείνες στρατωτικό γερμανικό τρένο στη γραμμή Περάματος, τα τραμ αποσύρονταν από την κυκλοφορία.

Ιδιωτικά λεωφορεία – γκαζοζέν

Οταν κηρύχτηκε ο ελληνοιταλικός πόλεμος του 1940, τα ιδιωτικά λεωφορεία που λειτουργούσαν στο πλαίσιο των Κοινών Διευθύνσεων, επιτάχτηκαν για τις ανάγκες του Στρατού και του Ερυθρού Σταυρού. Οι ιδιοκτήτες τους τα ακολούθησαν στα βουνά και όσοι εξ' αυτών ήσαν τυχεροί, επέστρεψαν μετά τη λήξη του μαζί τους στην Αθήνα.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής σημειώθηκε, όπως ήταν φυσικό, τεράστια έλλειψη υγρών καυσίμων. Εξαίρεση αποτελούσαν κάποιες μικρές ποσότητες που μπορούσε να βρει κανείς στη «μαύρη αγορά» που προήρχονταν είτε από κλοπές, είτε από προμήθειες στρατιωτών των δυνάμεων του Άξονα σε μαυραγορίτες. Στην περίπτωση αυτή τα καύσιμα ήταν νοθευμένα για να αυξηθεί η ποσότητά τους. Αρκετά από τα πρώην λεωφορεία έχοντας παρουσιάσει πολύ μεγάλες βλάβες μπήκαν σε «τακαρία». Τα υπόλοιπα μετατράπηκαν σε «γκαζοζέν» δηλαδή σε οχήματα που διέθεταν ένα μεγάλο ντεπόζιτο στη ουρά ή στο καπό, όπου παρασκευαζόταν αέριο εμπλούτισμα από ξηρά απόσταξη ξύλων ή λιθάνθρακα, το οποίο διοχετευόταν στον κινητήρα. Η παροχή ήταν χαμηλή και ο κινητήρας αδυνατούσε να αναπτύξει την ονομαστική του ισχύ, με αποτέλεσμα απελπιστικά χαμηλή ταχύτητα, ιδιαίτερα στις ανωφέρειες. Αρχικά κυκλοφορούσαν 350 λεωφορεία (το 50% του προπολεμικού στόλου), αλλά στη συνέχεια λόγω της γενικευμένης έλλειψης ανταλλακτικών (και ελαστικών) λιγόστευαν σιγά–σιγά. Συγκοινωνία εκτελούσαν και αρκετά φορτηγά, εφοδιασμένα με πάνκινα.

Πηγή: « Τραμ και Γκαζοζέν» των Γ. Νάθενα και Α. Κουρμπέλη, από *7 Ημέρες Αφιέρωμα Καθημερινής της Κυριακής*, 25-06-1999. Περιηγηθείτε στην ιστοσελίδα:

http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf : Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. σ. 12 κ.εξ. «Τραμ και Γκαζοζέν»

ΚΑΤΟΧΗ/ ΟΜΑΔΑ Α : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές, να επεξεργαστείτε τις δραστηριότητες που ακολουθούν:

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Κρατείστε σημειώσεις σχετικά με τα **μέσα μαζικής μεταφοράς** στην Αθήνα της Κατοχής, τη δυνατότητα **κυκλοφορίας** στους δρόμους, τις **εικόνες** που θα έβλεπε κάποιος γύρω του. Με βάση τις σημειώσεις σας να συντάξετε σύντομο **κείμενο** για τις συνθήκες κυκλοφορίας στην Αθήνα της Κατοχής. Γράψτε ένα σύντομο **άρθρο** για την εφημερίδα του σχολείου σας.
2. Δημιουργείστε μια **ιστορία ή έναν φανταστικό διάλογο** σχετικά με τις **μετακινήσεις** στην Κατοχική Αθήνα, με τίτλο: **«Τραμ, γκαζοζέν και κάρα στην Αθήνα»** (μπορείτε να σκεφτείτε κι άλλους τίτλους). Η ιστορία σας μπορεί να έχει: α) μορφή **κόμικ** με 6 τετράγωνα (β) μορφή **χρονογραφήματος** έως 250 λέξεις.
3. Γράψτε έναν **θεατρικό διάλογο** με **θέμα: «Στην ουρά για το Τραμ»** και δραματοποιήστε τον στην ομάδα.

Δραστηριότητα αρ. ----

Δραστηριότητα αρ. ----

Μέρες Κατοχής: Μαύρη Αγορά, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία

ΟΜΑΔΑ Β

ΠΗΓΕΣ

Π. 1

Σαν αντίδραση ίσως προς τα βάσανα της καθημερινής ζωής ο κόσμος συνωστιζόταν στο θέατρο, στο σινεμά καθώς και σε άλλες ιδιωτικές διασκεδάσεις. Ενώ τα νυχτερινά κέντρα και οι λέσχες άνοιγαν για τους αξιωματικούς του Άξονα και τους μαυραγορίτες – η Όασις στον κήπο του Ζαππείου, η Αρζεντίνα στην οδό Φιλελλήνων, το Κιτ-Κατ στη Βουκουρεστίου – οι υπαίθριες ρουλέτες είχαν γίνει συνηθισμένο θέαμα στους δρόμους της πρωτεύουσας και στα παράθυρα των καφενείων κρέμονταν πινακίδες που διαφήμιζαν τη «Μεγάλη ρουλέτα εντός». Πράγματα ανήκουστα για την προπολεμική Αθήνα. Γύρω από αυτά τα τραπέζια μπορούσε να δει κανείς παιδιά που πουλούσαν τσιγάρα, ζητιάνους, αλήτες, μαθητές, κλητήρες, αστυνομικούς. «Ένα απερίγραπτο αίσχος», έγραψε σκανδαλισμένος ο Χρηστίδης. Για μερικούς όμως (όπως η Νίνα, η ντούρα, φωνακλού ηρωίδα από το Τρίτο Στεφάνι του Ταχτσή) ο τζόγος έγινε περισπασμός από τη φρίκη και τις ταπεινώσεις της καθημερινής ζωής. Σε άλλους πάλι ίσως έδινε μια ευκαιρία να μαϊμουδίζουν το γκρέμισμα της προπολεμικής τάξης, καθώς οι περιουσίες εξανεμίζονταν και άλλαζαν χέρια λόγω του πληθωρισμού και της λιμοκτονίας.

(Mark Mazower, *Στην Ελλάδα του Χίτλερ, Η εμπειρία της Κατοχής*, Αθήνα, 1994, Αλεξάνδρεια, σ. 116.)

Σημείωση: Κατά την κρίση του δασκάλου/ας το παραπάνω κείμενο μπορεί να μεταγραφεί στην απλή νεοελληνική

Π. 2

Παρά την αφοσιωμένη λογοκρισία που επικρατούσε στην κατοχική Αθήνα, αλλά και τις τεράστιες οικονομικές δυσκολίες του κοινού, κατά τα έτη 1943-1944, η κίνηση στα θέατρα αυξάνει σταθερά. Μάλιστα, κάποιες φορές οι θεατρικές παραστάσεις εμπεριέχουν κρυφά μηνύματα αντίστασης και η παρακολούθησή τους δηλώνει την αντιστασιακή συνείδηση του λαού εναντίον των κατακτητών.
Συχνά, τα έργα που γράφονται και παρουσιάζονται τότε, εμπεριέχουν θέματα από την εμπειρία του Πολέμου και της Κατοχής, την πείνα του 1940-41, το φαινόμενο της μαύρης αγοράς και της κερδοσκοπίας σε βάρος των πιο αδύναμων οικονομικά και κοινωνικά ανθρώπων. Παράλληλα όμως, παρουσιάζεται και η αλλαγή στις κοινωνικές, ηθικές και οικονομικές αξίες, συνήθειες και αντιλήψεις των ανθρώπων της εποχής.

Συνοπτική απόδοση αποσπάσματος από: Γ. Κουκουρίκου, *Ελληνικό Θέατρο και Ιστορία: Από την Κατοχή στον Εμφύλιο(1940-1950)*, Διό. Διατριβή, ΑΠΘ 2001, σ. 33 και 39-40.

Π. 3

«Ο Κουν ετοίμαζε την πρεμιέρα του έργου του Γιώργου (Σεβαστίκογλου) *Κωνσταντίνου και Ελένης*. [...] Μέσα στην Κατοχή, κάποιος που δεν είχε δει το έργο αλλά μόνο και μόνο ότι έμαθε ότι ο Κουν ανεβάζει ελληνικό έργο, [...] του έρχεται να χορέψει από τη χαρά του![...]. Κι ο Γιώργος δούλευε ακούραστα για την Τέχνη. Μετέφραζε συνέχεια για τον Κουν έργα που δε θα παίζονταν ποτέ. Μετέφρασε το *Ματωμένο Γάμο* του *Λόρκα* που με τίτλο *Ματωμένα Στέφανα* δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Τετράδιο*. Κι ο Κουν ανέβασε το *Δρόμο με τις Φάμπρικες* του αμερικανού συγγραφέα Τζον Στάινμπεκ με αλλαγμένο τίτλο *Καπνοτόπια*. Τον συγγραφέα τον μετέτρεψαν σε Ισπανό κι όλα τα ονόματα των προσώπων έγιναν ισπανικά και πέρασε από τη λογοκρισία χωρίς να πάρουν είδηση ότι είναι έργο αμερικάνικο. Ναι, μέσα στην Κατοχή ο Κουν γνώρισε το αμερικάνικο θέατρο στο κοινό». [Άλκη Ζέη, Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο, Μεταίχμιο, Αθήνα 2013, σ. 292]

Π. 4

Θέατρο

Το θέατρο έδωσε το παρών εμψυχώνοντας και ψυχαγωγώντας τους Έλληνες πολίτες σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής. Στις κατεχόμενες πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα οι δυσκολίες που επέβαλλαν η σκληρή λογοκρισία, η οικονομική κρίση και ο περιορισμός της κυκλοφορίας δεν πτόησαν τους καλλιτέχνες. Συχνά γνωστοί θίασοι όπως αυτός της "Κατερίνας", των Βεάκη-Μανωλίδου-Παπά-Δενδραμή ή του "Θεάτρου Τέχνης" επινόησαν διάφορα τεχνάσματα όπως την αλλαγή των ονομάτων των θεατρικών συγγραφέων και των τίτλων των έργων καθώς η λογοκρισία απαγόρευε, μεταξύ άλλων και το ανέβασμα παραστάσεων από το δραματολόγιο των συμμαχικών χωρών. Οι απόπειρες αυτές, όταν γίνονταν αντιληπτές, οδηγούσαν σε επιβολή χρηματικών ποινών ή και στο κλείσιμο των θεάτρων. Οι ηθοποιοί του Εθνικού Θεάτρου βρέθηκαν συχνά στο στόχαστρο των Γερμανών.

Πηγή:http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/resistance/07_b.html

Π.5

Θεατρικά Προγράμματα στην Αθήνα της Κατοχής

THEATER "MONDIAL"

CHRISTOS JANNAKOPOULOS

ATHEN UND WIEDER ATHEN

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΜΟΝΤΙΑΛ"

ΧΡΗΣΤΟΥ ΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

"ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΑΘΗΝΑ"

TEATRO "MONDIAL"

ATENE, SEMPRE ATENE

CHISTOS IANNACOPULOS

Πηγή: www.freeathens44.org

Π.6

NATIONALTHEATER

VOR SONNENUNTERGANG.

Π.7

ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

"ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ"

TEATRO NAZIONALE

"PRIMA DEL TRAMONTO"

Θεατρικά Προγράμματα Εθνικού Θεάτρου, 18-11-1942

Πηγή: Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου

http://www.n-t.gr/el/archive/

Π.8

ΑΔΕΙΑ
ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Άδεια μεταφοράς τροφίμων από την επαρχία στην Αθήνα «προς οικογενειακήν χρήσιν» το καλοκαίρι του 1941, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο – Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. Πηγή: www.freeathens44.org

Π.9

Διαφημιστική καταχώρηση στο περιοδικό «Το Ραδιόφωνον» του bar restaurant Kazino Femina. Στο καζίνο Femina σύχναζαν πολλοί Έλληνες πράκτορες των Γερμανών και γνωστοί μεγαλομαυραγορίτες της εποχής, Γενικά Αρχεία του Κράτους – Κεντρική Υπηρεσία. Πηγή: www.freeathens44.org

Π.10

Στήλες από Εφημερίδα με τα «Θεάματα» κατά την εποχή της Κατοχής στην Αθήνα
Πηγή: www.freeathens44.org

Π.11

«Στην Οδό Πανεπιστημίου 64 λειτουργούσε κατά τη διάρκεια της Κατοχής η ρουλέτα του «Μαυροκέφαλου». Ήταν το μεγαλύτερο παράνομο καζίνο της Αθήνας με 12 ρουλέτες και 3 τραπέζια «σεμέν ντε φερ». Απασχολούσε περίπου 100 άτομα προσωπικό και τα κέρδη κάθε βραδιάς ξεπερνούσαν το ιλιγγιώδες ποσό των 100 χρυσών λιρών. Οι ρουλέτες γνώρισαν ιδιαίτερη άνθιση στα τέλη του 1943, όταν ο πληθωρισμός, τα έσοδα από τα σχυρωματικά έργα των κατακτητών και η μαύρη αγορά, είχαν δημιουργήσει τεράστιο πλούτο στα χέρια εργαλάβων και μαυραγοριτών, οι οποίοι «επένδυαν» τα παράνομα κέρδη τους στις ρουλέτες. Οι κατακτητές χρησιμοποιούσαν τις ρουλέτες για να χρηματοδοτούν τις υπηρεσίες τους, καθώς πουλούσαν πανάκριβα τις άδειες στους έλληνες «επιχειρηματίες» και είχαν ποσοστά στα κέρδη. Η μεγαλύτερη ρουλέτα υπό τον έλεγχο των γερμανών ήταν η «Φεμίνα» στην οδό Βουκουρεστίου, όπου λειτουργούσε και ακριβό εστιατόριο. Παράλληλα, στους χώρους αυτούς οι γερμανοί στρατολογούσαν έλληνες πληροφοριοδότες που σύχναζαν εκεί ως πελάτες, συγκεντρώνοντας πολύτιμες πληροφορίες». **Πηγή: www.freeathens44.org**

Π.12

Λίγα λόγια για τη «Μαύρη Αγορά»

Ως «Μαύρη Αγορά» γενικά, μπορεί να οριστεί η μορφή αγοράς που δεν ελέγχεται από το Υπουργείο Οικονομικών ή τις τράπεζες με βάση κάποιους νόμους που ισχύουν σε ένα Κράτος, αλλά κυρίως από ιδιώτες που σύμφωνα με τις συνθήκες που διαμορφώνουν η προσφορά και η ζήτηση των προϊόντων, αντικαθιστούν τους θεσμούς σύμφωνα με τους δικούς τους όρους και συνήθως με σκοπό την κερδοσκοπία.

Στην κατοχική Αθήνα, ο κύριος παράγοντας που ενίσχυσε και εδραίωση τη Μαύρη Αγορά ήταν τα στρατεύματα κατοχής, καθώς εκμεταλλεύονταν τη θέση ισχύος και ασυλίας που απολάμβαναν ως κατακτητές. Έτσι, πουλούσαν κρυφά και φανερά βενζίνη, κουραμάνες, κονσέρβες, τσιγάρα, φάρμακα, υφάσματα κλπ., που συνήθως αποτελούσαν προϊόντα κλοπής από ελληνικά αποθέματα. Αντίστοιχα, ιδιώτες που εκμεταλλεύτηκαν τα επάγγελμά τους και την οικονομική τους δύναμη ή τις γνωριμίες τους με τη διορισμένη κυβέρνηση και τις δυνάμεις κατοχής συσσώρευαν αγαθά σε παράνομους χώρους αποθήκευσης για να τα διαθέσουν στο κοινό στις υψηλές τιμές της μαύρης αγοράς. Εκτός όμως από τα δίκτυα των παρανομούχων επαγγελματιών (εμπόρων, βιομηχάνων, δικηγόρων, κλπ.), δημιουργήθηκαν και παράνομα δίκτυα μαύρης αγοράς στα οποία συμμετείχαν και απλοί εργάτες, μικροπωλητές, κ.ά. ιδιώτες με μικρότερο μερίδιο στα κέρδη της μαύρης αγοράς.

(Συνοπτική απόδοση από το βιβλίο του Μ. Χαραλαμπίδη, Η εμπειρία της Κατοχής και της Αντίστασης στην Αθήνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2012, σελ. 70-71).

Π.13

Μαύρη αγορά στο σύνορο... φως της μέρας. Μπυραγοραστές σπαίνουν τσιγάρα στην οδό Ποστοπτερίου. Περισσότερες εξοικείωση και άλλες περισσότερες φτάχτηκαν στη μαύρη αγορά της Κατοχής, με το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης να λειτουργεί στην πιο σκληρή και ωμή μορφή του. (Κώστας Παρασχός, «Η Κατοχή», εκδ. «Σμιλη», Αθήνα 1987).

Από το ένθετο *«Επτά Ημέρες» Αφιέρωμα Καθημερινής* της *Κυριακής* , «Η Αθήνα της Κατοχής», 25-06-1999
http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf

Π.14 Χάρτης

Χάρτης των αντιμαχόμενων συνασπισμών κρατών κατά το Β΄Παγκόσμιο Πόλεμο

https://www.slideshare.net/Kvarnalis75/46-17370478

Πηγές:

- Ένθετο **«Επτά Ημέρες»** Αφιέρωμα Καθημερινής της Κυριακής , «Η Αθήνα της Κατοχής», 25-06-1999
- **Χαραλαμπίδης, Μ. (2012).** Η εμπειρία της Κατοχής και της Αντίστασης στην Αθήνα. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/resistance/07_b.html
- Ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου http://www.n-t.gr/el/archive/
- www.freeathens44.org

ΚΑΤΟΧΗ/ ΟΜΑΔΑ Β : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Αφού παρατηρήσετε τις παραπάνω πηγές, μπορείτε να επεξεργαστείτε δύο (02) από τις προτεινόμενες δραστηριότητες:

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Αξιοποιώντας τις ιστορικές πηγές που σας δίνονται δημιουργήστε έναν μικρό οδηγό διασκέδασης στην Αθήνα, ο οποίος θα απευθύνεται σε Γερμανούς και Έλληνες συνεργάτες τους. Αντίστοιχα, δημιουργήστε ένα παράνομο έντυπο που θα διακινηθεί κρυφά ανάμεσα σε Έλληνες αντιστασιακούς, το οποίο θα τους προτείνει θεατρικά έργα ή άλλα θεάματα με αντι-κατοχικό περιεχόμενο.
2. Περιηγηθείτε και αναζητήσετε φωτογραφίες, θεατρικά προγράμματα και κριτικές στο ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου http://www.n-t.gr/el/archive/της περιόδου της Κατοχής (Παρατίθενται εδώ ενδεικτικά κάποια Π.5-Π.7). Δημιουργήστε μια ψηφιακή παρουσίαση με θέμα «Θέατρο στην Αθήνα της Κατοχής».
3. Αφού συμβουλευτείτε τον χαρτη των συνασπισμών αντιμαχόμενων δυνάμεων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Π.14) και αφού μελετήσετε το απόσπασμα από το βιβλίο της Άλκης Ζέη (Π.3) και την πηγή με αριθμό Π.4, να παρατηρήσετε την **εθνικότητα** των συγγραφέων και το **είδος** των θεατρικών παραστάσεων που ανέβηκαν και συζητήστε σχετικά.
4. Παρατηρήστε τα θεατρικά προγράμματα Π.5, 6, 7 και αφού συμβουλευτείτε τον χάρτη των συνασπισμών αντιμαχόμενων δυνάμεων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Π.14), καταγράψτε σε ποιες **γλώσσες** είναι γραμμένα. Πώς το ερμηνεύετε;
5. Μελετήστε τις **πηγές** «Καζίνο Φεμίνα» & «Δελτίο Διανομής Τροφίμων» (Π.8, Π.9), που παρουσιάζουν δύο εντελώς αντίθετες μεταξύ τους όψεις της καθημερινής ζωής στην Κατοχή. Ποιες δραστηριότητες προτείνετε ως εκπαιδευτικοί με βάση αυτές τις δύο πηγές για την τάξη σας;
6. Ποια στοιχεία αντλείτε από το παραπάνω υλικό σχετικά με τη **Μαύρη Αγορά** της Κατοχικής Αθήνας;
7. Δημιουργήστε ένα **μικρό λεξικό** (κείμενο και εικόνες) με λήμματα:
   - Μαύρη Αγορά
   - Λογοκρισία
8. Στο πλαίσιο **της σχολικής γιορτής της 28ης Οκτωβρίου** να οργανώσετε συζήτηση στρογγυλής τράπεζας με θέμα **«Το θέατρο ως μορφή αντίστασης»**.

Δραστηριότητα αρ. --

Δραστηριότητα αρ. ----

.....

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 3ο –ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ

Μέρες Κατοχής: Τα Παιδιά Αντιστέκονται

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ /ΟΜΑΔΑ Α

ΠΗΓΕΣ

Π.1

"Δεν το θέλω. Σκότωσες τον μπαμπά μου!"
"YOU KILLED MY DADDY" του Φ. Δημητριάδη,
http://sendec.blogspot.gr/2009/10/blog-post_28.html

Π.2

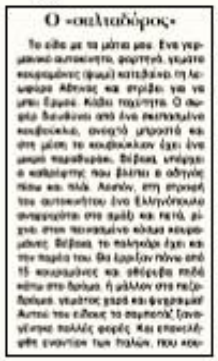

Ο «σελιδόρος»

Το είδα με τα μάτια μου. Ένα γερμανικό αυτοκίνητο, φορτωτό, γεμάτο κουρασμένες (φωμί) κατεβάνει τη λεωφόρο Αθηνάς και σταμάτα για να μπει δρόμο. Κάθε ταχύτητα. Ο οδηγός διευθύνει από ένα σκεπασμένο κουβούκλιο, ανοιχτό μπροστά και στη μέση το κουβούκλιον έχει ένα μικρό παραθυράκι. Θέβαια, υπάρχει ο καθαρτής που βλέπει ο οδηγός πίσω και πλάι. Λοιπόν, στη σιγουριά του αυτοκινήτου ένα Ελληνόπουλο αναρριχάται στο σμάλ και κατά, ρίχνει στον πεσκεμένο κόσμο κουρεμένες θέβαια το πολύχρώο έχει και τον παρόι του. Θα ξεφύγουν πάνω από τ' κουρασμένες και σθέρεβα πολύ κάτω στο δρόμο. Ή μάλλον στο πεζοδρόμιο. γεμάτος χαρά και ικανοποιά! Αυτοί του είδους το σαμποτάζ ξανανέγινε πολλές φορές. Και επικαλέφθε ενάντιον των Ιταλών. που κου-

Π.3

Σκηνή από την ταινία του Γκρέγκ Τάλας «Ξυπόλυτο Τάγμα», 1954.

Π.5

Π.6

Π.2,Π.4, Π.5 & Π.6 Από την Εφημερίδα, «Η Καθημερινή», Περιοδικό 7 Ημέρες, Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» 25/04/1999

Π.7

Παράνομο χαρακτικό της Κατοχής

Π.8

Συνθήματα σε τοίχο της κατοχικής Αθήνας

Π.9

Εξώφυλλο του Αναγνωστικού της Π.Ε.Ε.Α. για τη Γ΄& Δ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=536759

Π.10

Προφορική Μαρτυρία : Δράση στα αετόπουλα*(Από το υλικό των Β. Λάζου και Ρ. Βαν Μπουσχότεν για το Μουσείο του Βόλου) Πληροφορητής: Μιχάλης Φατσής, Συνεντεύκτρια: Μαρία Καραστεργίου, Απόσπασμα: Δελτίο 334 Θαλής , Ηχητικό αρχείο: 2017/034, 00:19:35 - 00:21:13, Διάρκεια: 01:11

«Εμάς μας οργανώσανε αετόπουλα. Μιλούσε τη νύχτα **τηλεβόας** τα νέα απ' το BBC, παίρνανε το ΕΛΑΣ και το τοπικό ΕΑΜ εδώ ειδήσεις και μας τις λέγανε - γιατί ράδιο απαγορευόταν αυστηρώς, αλλά οι άλλοι, οι οργανωμένοι, είχανε κι ό,τι θέλει ας γίνει. **Και λέγανε το βράδυ τα νέα με τον τηλεβόα**. Εμείς κάθε εκατό μέτρα ήμασταν σε ενάμισι χιλιόμετρο γύρω γύρω απ' τον τηλεβόα που μιλούσε από τον μπαξέ του Καραγιάννη. [...] Από κει μιλούσε ο τηλεβόας κι εμείς είχαμε πιάσει ένα χιλιόμετρο τ' αετόπουλα γύρω γύρω, ανά εκατό μέτρα, και είχαμε το σήμα μας το τι θα κάνουμε άμα δούμε Γερμανοί ή ΕΑΣΑΔ - τα ΕΑΣΑΔ ήτανε οργάνωση προδοτών και σκοτώναν τον κόσμο - και κάναμε σήμα και έφευγε ο τηλεβόας. [...] Και έτσι βγήκε η Κατοχή, με στερήσεις, με φόβο και με αγωνία».
http://www.vmoc.gr/sw2/sw_home.html

Π.11

Στόν τάφο τοῦ Ἐπονίτη,
Πολιτικό ποίημα του Νίκου Καββαδία

Ἐπέταξα τή σάκα μου καί τρέχω μέ τουφέκια
Μικρούλης φαίνομαι Ἀδερφέ, τό μάτι δέν μέ πιάνει.
Στή μάχη ὅμως κουβάλησα χιλιάδες τά φουσέκια
κι ἀκόμα μ' εἶδαν Γερμανούς νά στρώνω στό ρουμάνι.
Στή γειτονιά μέ ξέχασε τό τάνκ, τό ξυλίκι.
Καί μοναχά πού πέρναγα μέ τό γυνί στό στόμα.
Παιδί! Μά μέ λογάριασαν οἱ λυσσασμένοι λύκοι.
Τεράστιο τό κουράγιο μου. Καί πού νά δεῖς ἀκόμα.
Μία μέρα μᾶς μπλοκάρανε. Δυό ἐμεῖς καί αὐτοί σαράντα.
Ἐφαίρα τή βρῆκε τήν καρδιά πού 'μοιαζε μέ γρανίτη.
Σε μία γωνιά μέ θάψανε χωρίς ἀνθοὺς, μά πάντα
Σά ρόδο θά μοσκοβολάει ὁ τάφος τοῦ Ἐπονίτη.

Π.12

Ἑλληνόπουλα

Εἶμαστ' ἑλληνόπουλα μ' ὁρφοβῆ καρδιά.
Τ' ὁρφανά σας—ἀπαλά ζῶντες, δρέ παιδιά.
Βορβορεμοζίμματα πάτησαν, ἀλλιώ,
τά ἱερά μας χώματα. Βόλι στά σκυλιά!
Θά τούς κυνηγήσουμε σάν τά κοτσινά
τρέχοντας—θυμήσου με—πάνω στά δοκιά.
Θ' ἀνατείλουν πάτριες πόλεις—τραλαρά
μέρες ἀλοφύτικες, γέλια καί χορά.
Μήτε στά κεφάλι μας δέν' ὀφέπεις πλιά
κι αὔτε δίχουμε ἄλλη μας ἔγνια ἀπό τή δουλειά.
Μέ τραγούδια ἀκείνωτα κρύζτε στά χωριά,
πῶς δέν εἶναι τίποτα σάν τή λευτεριά.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

***«Ἑλληνόπουλα»** (Ποίημα στο Αναγνωστικό Γ + Δ τάξης Αετόπουλα, 1944)/ βρίσκεται στην ενότητα για το 1821, μετά από το πεζό 'Η 25η Μαρτίου' .

Στις 23 Φεβρουαρίου 1943 ιδρύθηκε **η Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων από αντιπροσώπους πολιτικών και αντιστασιακών οργανώσεων νέων της εποχής. Η **ΕΠΟΝ** φαίνεται να αριθμούσε πανελλαδικά περισσότερους από 600.000 νέους και νέες, ενώ γύρω στους 30.000 από αυτούς είχαν ενταχθεί στον ΕΛΑΣ. Η εφημερίδα – περιοδικό «Νέα Γενιά» ήταν το όργανο του κεντρικού συμβουλίου της ΕΠΟΝ και έβγαινε παράνομο επί κατοχής και στη συνέχεια νόμιμο έως τον Οκτώβριο του 1947 που η ΕΠΟΝ τέθηκε εκτός νόμου. Στο **φύλλο 51 (Ιούνιος του 1945)** του περιοδικού δημοσιεύτηκε το ποίημα του Νίκου Καββαδία «Στον τάφο του ΕΠΟΝίτη"

http://tetartopress.gr/%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%84%CE%AC%CF%86%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%85%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CF%84%CE%B7/

ΠΗΓΕΣ:

- https://xyzcontagion.wordpress.com/ ,
- http://freeathens44.org/ ,
- **http://sendec.blogspot.gr/2009/10/blog-post_28.html**
- http://www.vmoc.gr/sw2/sw_home.html
- **«Μάρτυρες και μαρτυρίες»**, των Κ.Ν. Χατζηπατέρα και Μ. Φαφαλιού-Δραγώνα, Από το ένθετο «Επτά Ημέρες» Αφιέρωμα Καθημερινής της Κυριακής , «Η Αθήνα της Κατοχής», 25-06-1999

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ /

ΟΜΑΔΑ Α : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές, μπορείτε να επεξεργαστείτε δύο (02) από τις προτεινόμενες δραστηριότητες:

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Δείτε το υλικό που σας έχει δοθεί. Ποιες **μορφές αντίστασης** των παιδιών αναγνωρίζετε;
2. Σε μια σελίδα του **ημερολογίου** σας (1944) περιγράφετε πώς περνάτε ως παιδί τις μέρες σας στον καιρό της Κατοχής.
3. **Διαβάστε τα δύο ποιήματα.** Πότε γράφτηκαν; Πώς αισθάνονται κατά τη γνώμη σας οι ποιητές και πόσο αισιόδοξοι είναι για το μέλλον;
4. Την περίοδο της Κατοχής άλλαξαν ακόμη και τα **παιχνίδια** των παιδιών. Επιβεβαιώνεται αυτό στις πηγές που σας δόθηκαν;
5. Με αφορμή το υλικό που σας δόθηκε, δημιουργήστε μια **«παγωμένη εικόνα»** που θα απεικονίζει κάποια σχετική δράση των παιδιών.
6. Συμμετέχετε σε μια **αντιστασιακή ομάδα παιδιών**. (α) Δημιουργήστε μια **αφίσα** με συνθήματα ή (β) να συνθέσετε ένα κωμικό τραγουδάκι κατά του κατακτητή.

Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Δραστηριότητα αρ. ----

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ / ΟΜΑΔΑ Β

Από το Αναγνωστικό Γ΄ και Δ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου **«Τ΄ Αετόπουλο» ΠΕΕΑ 1944**.

ΠΗΓΗ: ΑΣΚΙ (http://www.askiweb.eu/index.php/el/) &
http://freeathens44.org/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C-2/

Λίγα λόγια για το Αναγνωστικό της Π.Ε.Ε.Α.

Το αναγνωστικό **«Τα Αετόπουλα»** για τα παιδιά της τρίτης και της τέταρτης τάξης του Δημοτικού της Πολιτικής Επιτροπής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), της λεγόμενης «Κυβέρνησης του Βουνού, γράφτηκε στη διάρκεια της Κατοχής από την παιδαγωγό *Ρόζα Ιμβριώτη*.
Το 1962 περιγράφει η ίδια η συγγραφέας τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γράφτηκε: «Με φώναξαν στην έδρα της ΠΕΕΑ. "Θα γράψεις το Αναγνωστικό της Γ΄ και της Δ΄ τάξης του Δημοτικού" μου λέει ο γραμματέας της Παιδείας *Πέτρος Κόκκαλης*. "Σε έναν μήνα πρέπει να είναι τυπωμένο. Έχεις γράψει αναγνωστικά και θα τα βγάλεις πέρα".
Το αναγνωστικό **«Τα Αετόπουλα»** γράφτηκε μέσα σε 17 ημέρες. Γράφτηκε τη νύχτα με το λυχνάρι...».

Από την ιστοσελίδα: http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=536759

Π.1.α

Η ελληνική νεολαία στις συλλογές του ΑΣΚΙ
http://62.103.28.111/neolaia/rec.asp?id=72413&nofoto=0

Π.1

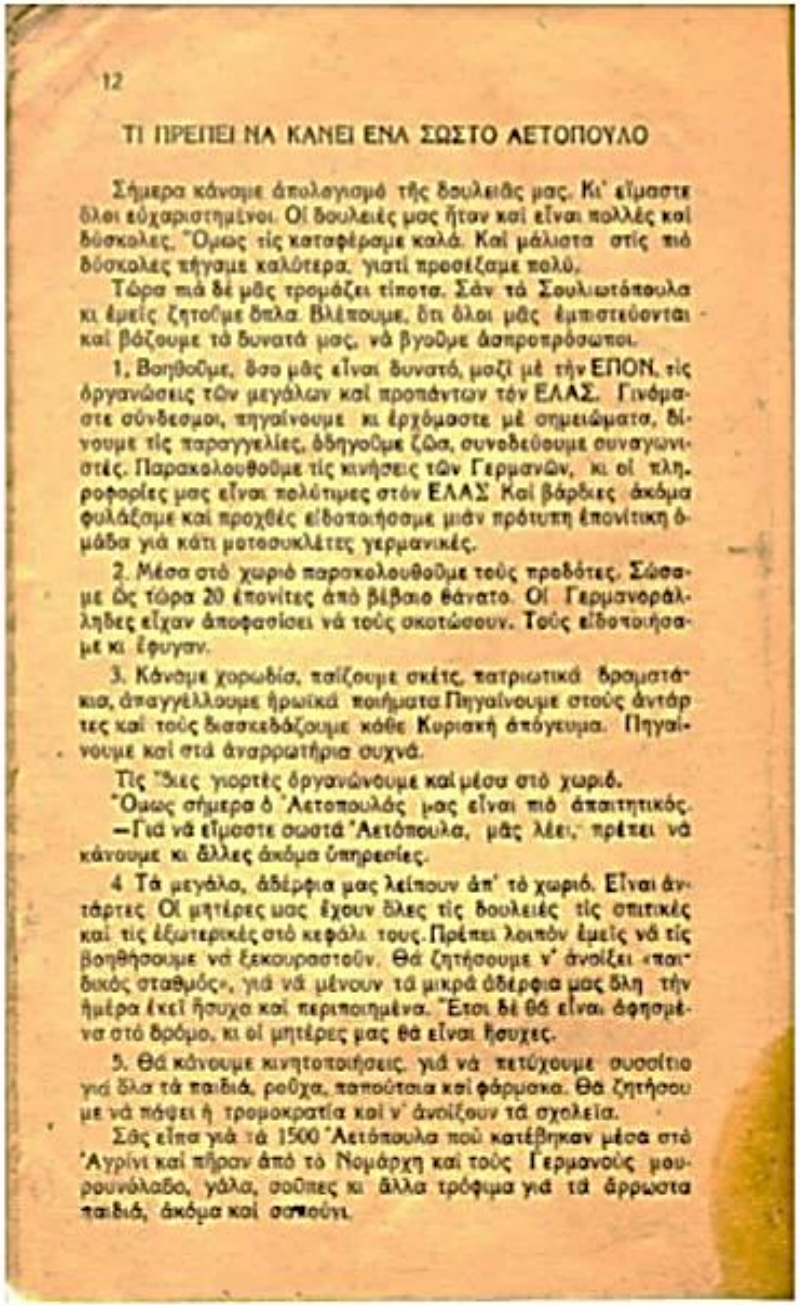

12

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΕΝΑ ΣΩΣΤΟ ΑΕΤΟΠΟΥΛΟ

Σήμερα κάναμε απολογισμό της δουλειάς μας. Κι' είμαστε όλοι εύχαριστημένοι. Οι δουλειές μας ήταν και είναι πολλές και δύσκολες. Όμως τις κατοφέραμε καλά. Και μάλιστα στις πιό δύσκολες πήγαμε καλύτερα, γιατί προσέξαμε πολύ.

Τώρα πιά δε μας τρομάζει τίποτα. Σάν τά Σουλιωτόπουλα κι εμείς ζητούμε δηλα. Βλέπουμε, ότι όλοι μας εμπιστεύονται και βάζουμε τό δυνατό μας, νά βγούμε άσπροπρόσωποι.

1. Βοηθούμε, όσο μας είναι δυνατό, μαζί μέ τήν ΕΠΟΝ, τις οργανώσεις τών μεγάλων και προπάντων τόν ΕΛΑΣ. Γινόμαστε σύνδεσμοι, πηγαίνουμε κι έρχόμαστε μέ σημειώματα, δίνουμε τις παραγγελίες, οδηγούμε ζώα, συνοδεύουμε συναγωνιστές. Παρακολουθούμε τις κινήσεις τών Γερμανών, κι οί πληροφορίες μας είναι πολύτιμες στόν ΕΛΑΣ. Κοί βάρδιες ακόμα φυλάξαμε και προχθές εἰδοποιήσαμε μιάν πρότυπη έπονίτικη ὁμάδα γιά κάτι μοτοσυκλέτες γερμανικές.

2. Μέσα στό χωριό παρακολουθούμε τούς προδότες. Σώσαμε ὡς τώρα 20 έπονίτες από βέβαιο θάνατο. Οί Γερμανοράλληδες είχαν αποφασίσει νά τούς σκοτώσουν. Τούς εἰδοποιήσαμε κι έφυγαν.

3. Κάνομε χορωδία, παίζουμε σκέτς, πατριωτικά δραματάκια, απαγγέλλουμε ηρωϊκά ποιήματα Πηγαίνουμε στούς αντάρτες κοί τούς διασκεδάζουμε κάθε Κυριακή απόγευμα. Πηγαίνουμε κοί στά αναρρωτήρια συχνά.

Τις Ἕνιες γιορτές οργανώνουμε καί μέσα στό χωριό.

Ὅμως σήμερα ὁ Ἀετοπουλός μας εἶναι πιό ἀπαιτητικός.

—Γιά νά εἴμαστε σωστά Ἀετόπουλα, μᾶς λέει, πρέπει νά κάνουμε κι ἄλλες ἀκόμα ὑπηρεσίες.

4. Τά μεγάλα, ἀδέρφια μας λείπουν ἀπ' τό χωριό. Εἶναι ἀντάρτες. Οἱ μητέρες μας ἔχουν ὅλες τίς δουλειές τίς σπιτικές καί τίς ἐξωτερικές στό κεφάλι τους. Πρέπει λοιπόν ἐμεῖς νά τίς βοηθήσουμε νά ξεκουραστοῦν. Θά ζητήσουμε ν' ἀνοίξει «παιδικός σταθμός», γιά νά μένουν τά μικρά ἀδέρφια μας ὅλη τήν ἡμέρα ἐκεῖ ἥσυχα καί περιποιημένα. Ἔτσι δέ θά εἶναι ἀφημένα στό δρόμο, κι οἱ μητέρες μας θά εἶναι ἥσυχες.

5. Θά κάνουμε κινητοποιήσεις, γιά νά πετύχουμε συσσίτιο γιά ὅλα τά παιδιά, ρούχα, παπούτσια καί φάρμακα. Θά ζητήσουμε νά πάψει ἡ τρομοκρατία καί ν' ἀνοίξουν τά σχολεῖα.

Σᾶς εἶπα γιά τά 1500 Ἀετόπουλα πού κατέβηκαν μέσα στό Ἀγρίνι καί πῆραν ἀπό τό Νομάρχη καί τούς Γερμανούς μουρουνόλαδο, γάλα, σοῦπες κι ἄλλα τρόφιμα γιά τά ἄρρωστα παιδιά, ἀκόμα καί σαπούνι.

Π.2

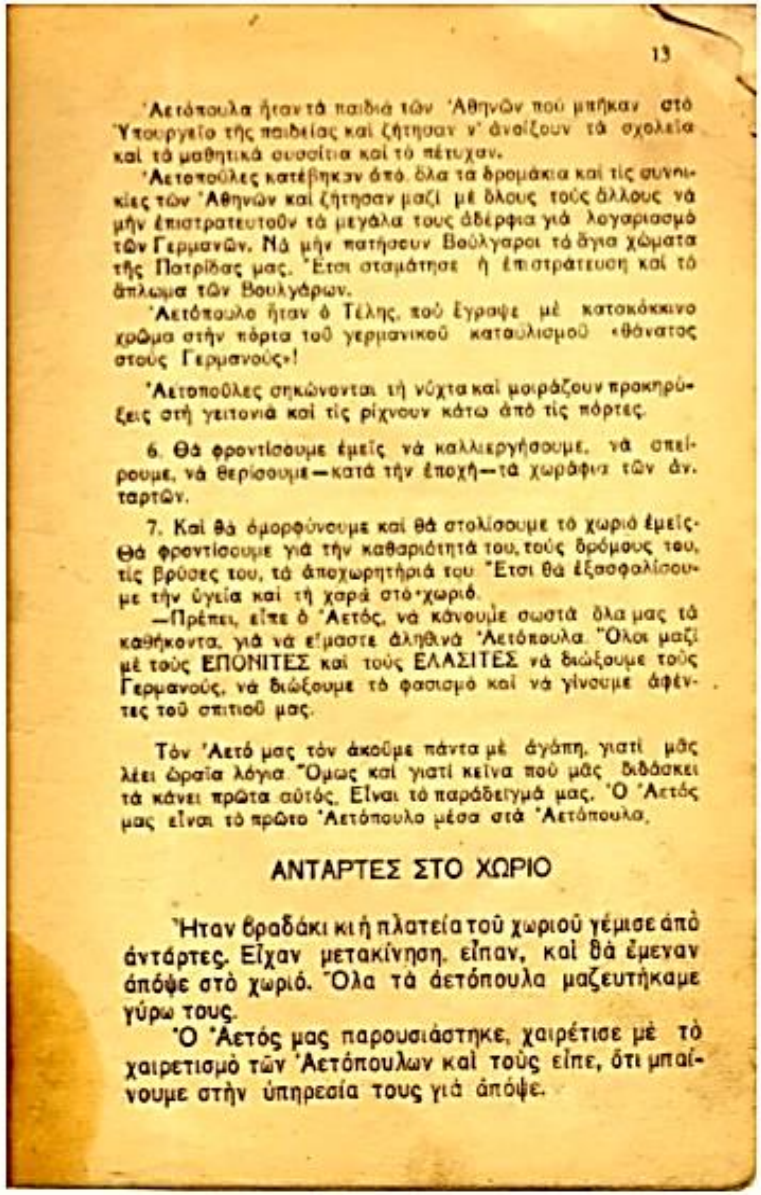

13

Ἀετόπουλα ἦταν τά παιδιά τῶν Ἀθηνῶν πού μπῆκαν στό Ὑπουργεῖο τῆς παιδείας καί ζήτησαν ν' ἀνοίξουν τά σχολεῖα καί τά μαθητικά συσσίτια καί τό πέτυχαν.

Ἀετοπούλες κατέβηκαν ἀπό ὅλα τά δρομάκια καί τίς συνοικίες τῶν Ἀθηνῶν καί ζήτησαν μαζί μέ ὅλους τούς ἄλλους νά μήν ἐπιστρατευτοῦν τά μεγάλα τους ἀδέρφια γιά λογαριασμό τῶν Γερμανῶν. Νά μήν πατήσουν Βούλγαροι τά ἅγια χώματα τῆς Πατρίδας μας. Ἔτσι σταμάτησε ἡ ἐπιστράτευση καί τό ἄπλωμα τῶν Βουλγάρων.

Ἀετόπουλο ἦταν ὁ Τέλης, πού ἔγραψε μέ κατσκόκκινο χρῶμα στήν πόρτα τοῦ γερμανικοῦ καταύλισμοῦ «θάνατος στούς Γερμανούς»!

Ἀετοπούλες σηκώνονται τή νύχτα καί μοιράζουν προκηρύξεις στή γειτονιά καί τίς ρίχνουν κάτω ἀπό τίς πόρτες.

6. Θά φροντίσουμε ἐμεῖς νά καλλιεργήσουμε, νά σπείρουμε, νά θερίσουμε—κατά τήν ἐποχή—τά χωράφια τῶν ἀντάρτῶν.

7. Καί θά ὁμορφύνουμε καί θά στολίσουμε τό χωριό ἐμεῖς. Θά φροντίσουμε γιά τήν καθαριότητά του, τούς δρόμους του, τίς βρύσες του, τά ἀποχωρητήριά του. Ἔτσι θά ἐξασφαλίσουμε τήν ὑγεία καί τή χαρά στό χωριό.

—Πρέπει, εἶπε ὁ Ἀετός, νά κάνουμε σωστά ὅλα μας τά καθήκοντα, γιά νά εἶμαστε ἀληθινά Ἀετόπουλα. Ὅλοι μαζί μέ τούς ΕΠΟΝΙΤΕΣ καί τούς ΕΛΑΣΙΤΕΣ νά διώξουμε τούς Γερμανούς, νά διώξουμε τό φασισμό καί νά γίνουμε ἀφέντες τοῦ σπιτιοῦ μας.

Τόν Ἀετό μας τόν ἀκοῦμε πάντα μέ ἀγάπη, γιατί μᾶς λέει ὡραῖα λόγια. Ὅμως καί γιατί κεῖνα πού μᾶς διδάσκει τά κάνει πρῶτα αὐτός. Εἶναι τό παράδειγμά μας. Ὁ Ἀετός μας εἶναι τό πρῶτο Ἀετόπουλο μέσα στά Ἀετόπουλα.

ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἦταν ὄμορφα κι ἡ πλατεία τοῦ χωριοῦ γέμισε ἀπό ἀντάρτες. Εἶχαν μετακίνηση, εἶπαν, καί θά ἔμεναν ἀπόψε στό χωριό. Ὅλα τά ἀετόπουλα μαζευτήκαμε γύρω τους.

Ὁ Ἀετός μας παρουσιάστηκε, χαιρέτισε μέ τό χαιρετισμό τῶν Ἀετόπουλων καί τούς εἶπε, ὅτι μπαίνουμε στήν ὑπηρεσία τους γιά ἀπόψε.

Π.3

Π.4

ΑΕΤΟΠΟΥΛΑ & ΑΕΤΟΠΟΥΛΕΣ
https://xyzcontagion.wordpress.com/2013/03/19/kotzioulas-ellinopoula/

Π.5

Κούκλες θεάτρου του Νίκου Ακίλογλου, ο οποίος τον καιρό της Κατοχής, έδινε παραστάσεις δωρεάν στα παιδικά σισσίτια στην Αθήνα και σε διάφορες συνοικίες (Μουσείο Μπενάκη).

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1999 - Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 23

Π.6

Π.5 & Π.6 : Από Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» 25/4/1999.
http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf

ΠΗΓΕΣ:

- https://xyzcontagion.wordpress.com/ ,
- Αφιέρωμα με τίτλο «Η Αθήνα της Κατοχής», στο ένθετο: «7 Ημέρες της Εφημερίδας «Καθημερινή» , 25/4/1999, βλ. στον υπερσύνδεσμο: http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf :
- http://freeathens44.org/

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ / ΟΜΑΔΑ Β

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Τα Αετόπουλα ανέλαβαν συγκεκριμένα **καθήκοντα** στην περίοδο της **Αντίστασης** στις απελευθερωμένες περιοχές. Καταγράψτε τα σε έναν κατάλογο και στη συνέχεια, συζητήστε για το αν είναι ικανά τα παιδιά να τα καταφέρουν. Επίσης, πιστεύετε ότι είναι σωστό να αναθέτουν τέτοια καθήκοντα σε μικρά παιδιά;
2. Να σχεδιάσετε μια **παιδική παράσταση** αξιοποιώντας παιχνίδια και κούκλες, η οποία θα παιχτεί στην αυλή του σχολείου ή στη γειτονιά σας και θα διακωμωδεί το ναζισμό και τις δυνάμεις Κατοχής.

Δραστηριότητα αρ. ---

Δραστηριότητα αρ. ---

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

(κοινό φύλλο εργασίας)

Έκφραση – δημιουργία για όλες τις ομάδες (30 λεπτά)

1. Επιλέξετε ως ομάδα μία από τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Ζωγραφίστε ένα σύνθημα (αφίσα, πανό κ.λπ.) με αντιπολεμικό-αντιστασιακό περιεχόμενο ανάλογα με τη θεματική της ομάδας σας
- Μπορείτε να αξιοποιήσετε φωτογραφίες από το υλικό που σας έχει δοθεί.

2. Εργασία σε Ολομέλεια

Βαδίζουμε όλοι και όλες μαζί, από τις πόλεις και τα βουνά, για την Αθήνα για να γιορτάσουμε την Απελευθέρωση. Συναντιόμαστε όλοι μαζί στο κέντρο της πόλης και περιγράφουμε πώς νιώθουμε κρατώντας τα πανό με τα συνθήματα που φτιάξαμε πιο πριν. Ανταλλάσσουμε τις εμπειρίες που ζήσαμε στον Πόλεμο, στην Κατοχή και στην Αντίσταση και συμμετέχουμε στη γιορτή της Απελευθέρωσης.

Οι ομάδες συναντιούνται και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους στην Ολομέλεια. Συζήτηση – σχολιασμός.

Κλείσιμο Εργαστηρίου (15 λεπτά)

Αναστοχασμός: Κριτική αποτίμηση του εργαστηρίου.

Παιδαγωγική και διδακτική αξιοποίηση των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν.

Συμπεράσματα – σχόλια.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- **ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ <=> Σκοποί- Στόχοι**
- Συμμετοχή, Ενεργοποίηση εσωτερικών κινήτρων μάθησης, δημιουργικότητα, συνεργατικές δράσεις, καινοτόμες προτάσεις
- **ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ (2018)**
- ΚΥΠΡΟΣ ≠ ΑΘΗΝΑ
- **Διαφορές**: Αίθουσα, Κατοχή, Συμμετοχή, Εξοικείωση με βιωματικές δράσεις, Διάθεση…

Κύπρος- Λευκωσία
Ιανουάριος 2018

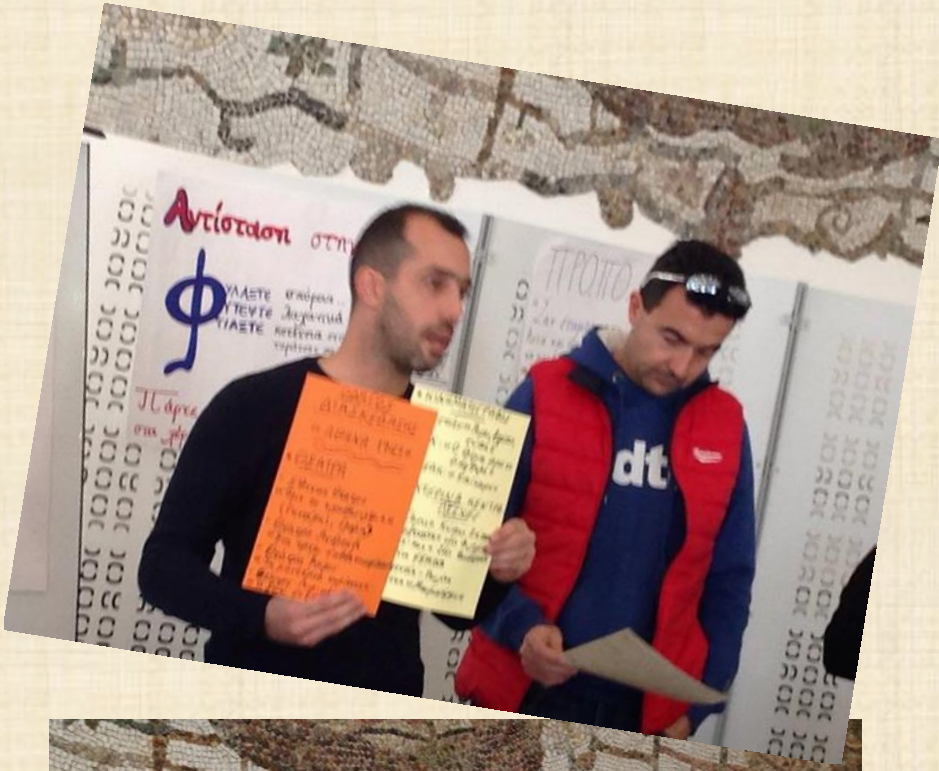
Αντίσταση
ΠΡΟΤΟ
dt

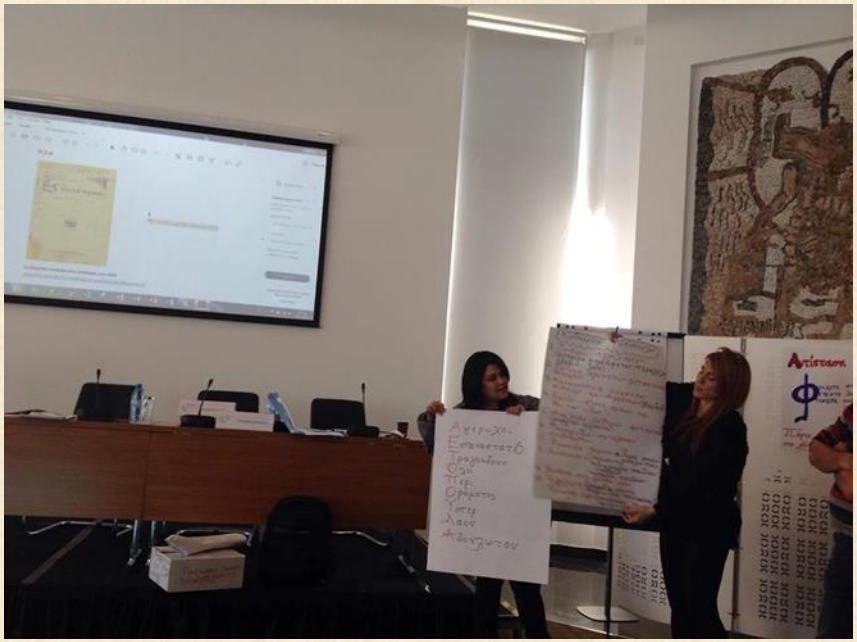
Αντίσταση
Αγερωχοι
Επαναστατές
Τραγουδουν
Ομοι
Περι
Ορματος
Υπερ
Λαου
Αδουλωτου

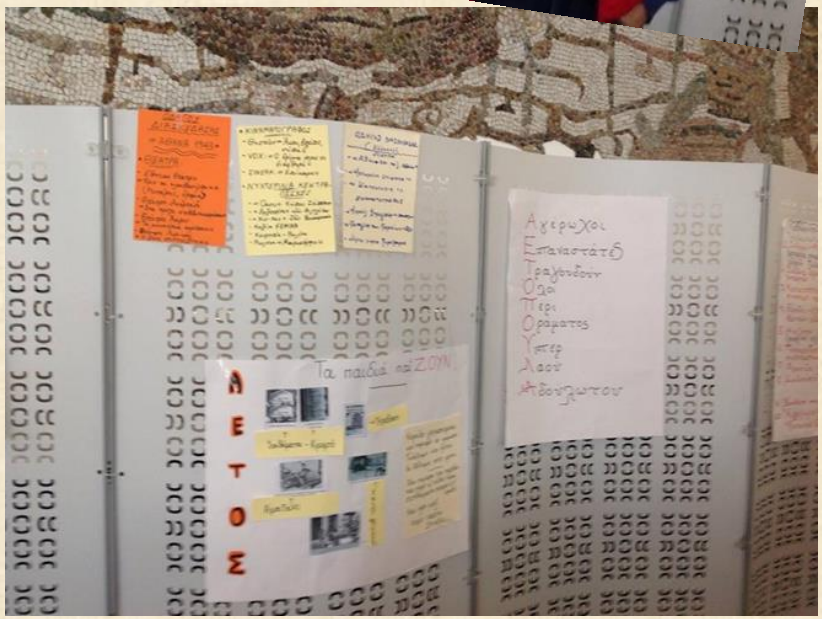
Αγερωχοι
Επαναστατές
Τραγουδουν
Ομοι
Περι
Ορματος
Υπερ
Λαου
Αδουλωτου
Τα παιδιά παίζουν
ΑΕΤΟΣ

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Τα συμπεράσματα … δικά σας!!!
Ευχαριστούμε πολύ!!!